

KATALIKŲ DVASININKŲ LUOMO TAPATYBĖS FORMAVIMO ŽENKLAI XIX A. REGULOSE: ROMOSKATALIKŲ DVASINĖS AKADEMIJOS ATVEJIS

VILMA ŽALTAUSKAITĖ

„Kas gyvena pagal regulą, gyvena Dievui“, – šie Grigaliaus Nysiečio žodžiai buvo įrašyti 54-ajame Imperatoriškosios¹ Romos katalikų dvasinės akademijos Sankt Peterburge² regulos punkte. Jais prasidėjo šeštasis regulos skyrius „Apie dienos tvarką, kurios turi laikytis alumnai“³. Tačiau regula – studijuojančiųjų gyvenimo akademijoje pareigos⁴ – reglamentavo ne tik „dienos tvarką“, bet ir visą buvimo šioje aukštojoje teologinėje mokymo įstaigoje laiką. Ir netgi tą laiką, kuris nebuvo praleidžiamas akademijoje⁵. Taigi be rūpini-

Straipsnis parengtas dalyvaujant LMT 2011–2012 m. finansuojamame projekte „Lietuvos tradicinio elito tapatybės XIX a. pab. – XX a. pr.“ (Nr. MIP-027/2011).

¹ Imperatoriškosios vardas akademijai suteiktas 1844 m.

² Vilniaus Romos katalikų dvasinė akademija 1842 m. buvo perkelta į Sankt Peterburgą, tačiau ir ten išliko reikšminga dvasininkų ugdymo Rusijos imperijos katalikų vyskupijoms institucija. Joje aukštojo teologinio išsilavinimo siekė visų Rusijos imperijos ribose veikusių katalikiškų vyskupijų (o nuo 1867 m. ir Lenkijos Karalystės) atstovai. Tai – vienintelė aukštoji teologinė mokykla imperijoje ir Lenkijos Karalystėje (po 1867 m.) iki 1918 m.; žr. Vytautas Jogėla, *Vilniaus Romos katalikų dvasinė akademija 1833–1842 metais: Organizacija ir veikla*, (ser. *Lietuvių atgimimo istorijos studijos*, t. 14), Vilnius: Eugrimas, 1997; Irena Wodzianowska, *Rzymsskokatolicka akademija w Petersburgu*, Lublin: Towarzystwo naukowe KUL, 2007; Adolf Pleszczyński, *Dzieje Akademii Duchownej Rzymsko-Katolickiej Warszawskiej*, Warszawa: Druk Piotra Laskauera i S-ki, 1907.

³ Akademijos regula patvirtinta Visų Rusijos imperijos Romos Katalikų Bažnyčių metropolito Mogiliavo arkivyskupo Aleksandro Kazimiero Gintauto 1886 m.; žr. *Academia Caesarea Romano-Catholica Ecclesiastica Petropolitana anno academico 1891–1892*, Petropoli: Officina typographica p. M. Nikolaev, 1891, p. 18. Regulos teksto perrašas ir komentuotas vertimas skelbiami straipsnio prieduose; žr. p. 103–129.

⁴ Šio tyrimo metu identifikuoti su akademija susiję panašaus pobūdžio XIX a. šaltiniai lenkų ir rusų kalbomis buvo vadinti „Akademijos alumnų pareigomis“ (*Obowiazki Alumnów Akademii*), „Instrukcijomis“ (*Instrukcja dla uczniów Akademii*). Tik 1886 m. Mogiliavo arkivyskupo metropolito patvirtintas dokumentas – regula.

⁵ Netgi sugrįžęs po vasaros atostogų akademijos studentas turėjo pristatyti į akademiją savotišką ataskaitą, patvirtintą savo parapijos klebono: „[...] be to, grįžtantieji iš vasaros

Imperatoriškoji Romos katalikų dvasinė akademija Sankt Peterburge. XX a. penktas dešimtmetis. Fotografija (*Valstybinio paminklų apsaugos ir kontrolės komiteto archyvas Sankt Peterburge, ИИМКII 3117*)

Romos katalikų dvasinės akademijos Sankt Peterburge pastatas (Vasilijaus saloje, I-ojoje linijoje, Nr. 52) – buvę Rusijos Akademijos rūmai (pastatas statytas 1802–1804 m.). 1841 m. Rusijos akademija ir Mokslų akademija sujungtos, o pastatas atiduotas Romos katalikų dvasinei akademijai, atkeltai iš Vilniaus. 1842–1844 m. vyko jo rekonstrukcija. Be kita ko, prie konferencijų salės prijungta naujai pastatyta akademijos bažnyčia (taip pat vadinta ir koplyčia).

Akademijos pastatas, bažnyčia rekonstruoti, remontuoti ir vėliau (XIX a. ir XX a. pradžioje).

Iš XIX a. vidurio išlikę centrinio pastato paradiniai laiptai su dorėninėmis kolonomis, koklinės krosnys, buvusios konferencijų salės sienų ir lubų lipdiniai bei du riešutmedžiu dekoruoti veidrodžiai (3,6 x 1,3 m). Fotografijoje matyti trys buvusios konferencijų salės langai – antrame aukšte su balkonu.

Šiuo metu pastate veikia Rusijos valstybinis pedagoginis A. Gerceno universitetas (akademijos konferencijų salė ir bažnyčia buvo pedagoginio universiteto aktų salė, nors šiuo metu minėtos patalpos nebenaudojamos). Pastatas saugomas valstybės. Žr. Описание внутреннего архитектурного убранства по зданию бывшей РКДА, in: *Valstybinio paminklų apsaugos ir kontrolės komiteto archyvas Sankt Peterburge, Н-403/2*; Valstybės saugomo pastato daiktų, įrangos, inventoriaus aprašas, [1971], in: *Ibid.*, Н-1587; Restauracijos darbų ataskaita, [1976], in: *Ibid.*, Н-1712; Т. И. Николаева, „Здание Российской академии“, in: *Василеостровский район, под редакцией Бориса Кирикова, Санкт-Петербург: Издательский дом Коло, ММV, p. 163–166.*

mosi mokymo proceso sklandumu, su regulos paisymu buvo siejamas deramas Katalikų Bažnyčios dvasininko išugdymas, jo pašaukimo realizavimas.

Regulos sąvoka dažniausiai sutinkama analizuojant Katalikų Bažnyčios vienuolijų organizavimąsi ir veiklą⁶. Tačiau ir dvasininkų rengimo įstaigos – seminarijos⁷, akademijos⁸ – taip pat turėjo nustatytą vidaus gyvenimo tvarką, vadinamąsias taisykles. Istoriografijoje, kurioje nagrinėta katalikų dvasininkų rengimo problema, vidaus gyvenimo taisyklės arba visiškai neanalizuotos, arba tepaminėtos mokymo įstaigos kasdienybės kontekste. Socialinis regulos(-ų) analizės aspektas likdavo už tyrimų dėmesio ribų.

Šiame tyrime laikomasi nuostatos, kad regula – vidaus gyvenimo akademijoje taisyklių rinkinys – ypatingas šaltinis, leidžiantis ne tik rekonstruoti

atostogų teatsiveža vietas klebono liudijimą apie savo garbingą elgesį visų atostogų metu ir apie sakramentų priėmimą“ (minėtos 1886 m. regulos § 48, iš lotynų kalbos vertė Mintautas Čiurinskas). Beje, toks reikalavimas fiksuojamas ir ankstyvesnėse XIX a. alumnų gyvenimo akademijoje taisyklėse.

⁶ *Regulų Societatis Iesu*, Vilnae Typis Acad: Soc: I., 1682; Viktoras Gidžiūnas, *Jurgis Ambraziejus Pabrėža (1771–1849)*, Roma–Vilnius: Lietuvių katalikų mokslo akademija, 1994; *Šventojo Benedikto Regula*, iš lotynų kalbos vertė Kęstutis Gražys, Vilnius: Aidai, 1997; Martynas Jakulis, „Rokitai: Santvarka ir veikla XVIII–XIX a. I pusėje“, in: *Lietuvių katalikų mokslo akademijos metraštinis*, Vilnius, 2010, t. 33, p. 59–95; Rūta Janonienė, *Bernardinų bažnyčia ir konventas Vilniuje*, Vilnius: Aidai, 2010; *Jėzuitai Lietuvoje (1608–2008): gyvenimas, veikla, paveldas*, sudarytoja Neringa Markauskaitė, mokslinis redaktorius Liudas Jovaiša, Vilnius: Lietuvos nacionalinis muziejus, 2012; Regina Laukaitytė, „Lietuvos vienuolijos XX amžiuje“, in: http://www.gevask.dtiltas.lt/Vienuolijos/Lietuvos_vienuolijos_XX_amziuje, (2013-02-01); *Zachodnie Regulų Monastyczne*, pod redakcją ks. Marka Starowieyskiego, (ser. *Źródła Monastyczne*, 50), Tyniec: Wydawnictwo Benedyktynów, 2013.

⁷ Varnių seminarijos regula: Zita Genienė, Jonas Genys, *Varnių kunigų seminarija*, Vilnius: Žemaičių kultūros draugijos redakcija, 1999, p. 153–174 (publikacija iš LNMMB RS, f. 90–35); Žemaičių (Telšių) Romos katalikų dvasinės seminarijos regula patvirtinta vyskupo Mečislovo Leonardo Paliulionio, in: *Kauno arkivyskupijos kurijos archyvas*, (toliau – KAKA), b. 363, (lapai nenumeruoti); Aldona Prašmantaitė, *Žemaičių vyskupas Juozapas Arnulfas Giedraitis*, Vilnius: Diemedžio leidykla, 2000, p. 50. Vilniaus vyskupijos seminarijos regulos minimos: Jan Kurczewski, *Biskupstwo Wileńskie*, Wilno: Nakładem i drukiem Józefa Zawadzkiego, 1912, p. 331–333, 343, 529–534; Ludwik Piechnik, *Seminaria diecezjalne w Polsce prowadzone przez jezuitów od XVI do XVIII wieku*, Kraków: Wydawnictwo WAM, 2001, p. 53–68, 89, 116; taip pat: Nuostatai kunigų seminarijoms XIX a. pr.[?], in: *Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos Rankraščių skyrius*, (toliau – LMAVB RS), f. 43–3624, l. 1–4.

⁸ Vilniaus Vyriausiosios seminarijos dienotvarkė (Porządek Dzienny We Seminarium Głównem), in: *Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyrius*, (toliau – VUB RS), f. 2-KC 17, l. 37–39; Varšuvos Vyriausiosios seminarijos specialieji nuostatai (Urządzenia Szcze-gołowe), [1825], in: VUB RS, f. 2-KC 17, l. 1–21; Adolf Pleszczyński, *op. cit.*, p. 28–55; Priedai: II–XII; Irena Kodulska, *Akademia Połocka: Ośrodek kultury na Kresach 1812–1820*, Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, 2004.

kasdienybę, bet ir analizuoti, kaip buvo formuojama kolektyvinė katalikų dvasininkų luomo tapatybė institucinėje konfesinėje aplinkoje. Tapatybės – priklausymo tam tikrai prasmei, komunikacinei erdvei savivokos formavimas⁹ – daugiaaspektis procesas, kuriam įtaką daro daugybė faktorių. Taip pat ir dvasininkų rengimo įstaigos sociokultūrinė aplinka. Ji nėra vienintelis, tačiau neabejotinai reikšmingas faktorius tapatybės(-ių) kūrime.

Straipsnio tikslas – vertinant regulas kaip dvasininkų luomo tapatybės formavimo tekstą, fiksuoti ir analizuoti vidaus gyvenimo akademijoje taisyklių kaitą ir jos kontekste analizuoti, kaip ir kodėl reglamentuojant įvairias gyvenimo akademijoje sferas formuota, įtvirtinta besimokančiojo (buvusio dvasinės seminarijos auklėtinio ar jau dvasininko¹⁰) tapatybė.

Istoriografija. Iki šiol istoriografijoje dėmesys šiam šaltiniui – fragmentiškas, nors kai kurie autoriai, rašę apie Katalikų Bažnyčios dvasininkų rengimo įstaigas, jį minėjo besimokančiųjų gyvenimo sąlygų¹¹, kasdienybės¹², studijuojančiųjų elgesio mokymo įstaigoje kontekste¹³. Pastebėtina, kad kai kurie tyrėjai regulą vertino kaip nesikeičiančią vidaus gyvenimą reglamentavusią normą¹⁴. Kiek plačiau pakomentuosime bene naujausią, būtent Imperatoriškosios Romos katalikų dvasinės akademijos Sankt Peterburge istorijai skirtą tyrimą, kuriame šios mokymo įstaigos regulos problema paliesta, tačiau taip ir liko paini: Irena Wodzianowska teigė, kad ta pati, nepakeista regula akademijoje galiojo iki 1918 m.¹⁵ Konstatavo, kad valstybiniuose archyvuose išliko identiški du regulų tekstai (1862 ir 1882 m.). Tai esą naujajam akademijos inspektoriui vis perduodama ta pati 1839 m.

⁹ Detaliau tapatybės samprata atskleista straipsnyje: Vilma Žaltauskaitė, „Romos katalikų dvasininkas: luomo apibrėžtis ir tapatybės konstravimas imperinės valdžios retorikoje ir praktikoje: (Žemaičių (Telšių) ir Vilniaus vyskupijos XIX a. paskutiniaisiais deš. – XX a. pradžioje)“, in: *Lietuvos istorijos metraštis 2011/2*, Vilnius, 2012, p. 69–80; taip pat žr. Tamara Bairašauskaitė, „Tapatybė ir identifikacija XIX amžiaus istorijos tyrimuose: teorinis aspektas“, in: *Lietuvos istorijos metraštis 2011/2*, Vilnius, 2012, p. 51–68.

¹⁰ Kartais aukštosios teologinės studijoms į akademiją buvo priimami jau kunigo šventimus turintys asmenys.

¹¹ Vytautas Jogėla, *op. cit.*, p. 84–91; Ieva Šenavičienė, *Žemaičių lituanistai Vilniaus vyriausiojoje seminarijoje. Motiejus Valančius*, Vilnius: Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerijos leidybos centras, 1998, p. 44–51.

¹² Irena Wodzianowska, *op. cit.*, p. 237–253.

¹³ Wiktor Worotyński, *Seminarjum Głównie w Wilnie*, t. 2: *Drugi okres dziejów i zniesienie (1816–1833)*, Wilno: z zasiłku funduszu kultury narodowej, 1938, p. 80.

¹⁴ Ieva Šenavičienė, *op. cit.*, p. 46; Irena Wodzianowska, *op. cit.*, p. 237.

¹⁵ Irena Wodzianowska, *op. cit.*, p. 237.

gegužės 30 d. dar Vilniaus Romos katalikų dvasinės akademijos valdybos patvirtinta instrukcija¹⁶. Autorė nepalygino jai iš Vytauto Jogėlos tyrimo turėjusios būti žinomos minėtos 1839 m. gegužės 30 d. instrukcijos¹⁷ teksto ir vėlesniųjų. O šioje instrukcijoje išvardytos akademijos studentų pareigos nėra identiškos Wodzianowskos cituojamai ir jos tyrime naudojamai regulai. Tačiau, kaip pavyko nustatyti, ir minėtos regulos nebuvo vienintelės. Be to, būta naujos 1886 m. Mogiliavo arkivyskupo metropolito patvirtintos regulos, kuri po keleto metų publikuota akademijos leidinyje¹⁸. Wodzianowska 1886 m. regulą vadina akademijos statutu ir ja nesinaudoja kasdienybei tirti. Nors... minėtos 1886 m. regulos kai kurie punktai buvo išversti iš lotynų į lenkų kalbą ir publikuoti knygoje, kurią Wodzianowska savo tyrime naudojo¹⁹. Reaguodami į Wodzianowskos tyrimą pastebėtume, kad ir Lietuvos, ir Rusijos valstybės archyvuose išlikę tikrai ne du akademijos regulų tekstai, būta ir ne vienos regulos redakcijos. Regulos turinys, akademijos „alumnų pareigų“ samprata dėl įvairių priežasčių kito.

Atskiru istoriografiniu kompleksu išskirtume biografistiką²⁰, akademijoje studijavusių, dirbusių dvasininkų atliktus tyrimus²¹, jų egodokumentinio paveldo publikacijas²², kuriose galima fiksuoti šios mokymo

¹⁶ *Ibid.*, p. 237.

¹⁷ Vilniaus Romos katalikų dvasinės akademijos valdybos posėdžio protokolas, 1839-05-30, in: *Sankt Peterburgo centrinis valstybinis istorijos archyvas*, (toliau – SPB CVIA), f. 46, ap. 1, b. 410, l. 58–74; (alumnų pareigos išvardintos 54 punktuose); taip pat žr. Vytautas Jogėla, *op. cit.*, p. 85.

¹⁸ *Academia Caesarea Romano-Catholica Ecclesiastica Petropolitana anno academico 1891–1892*, Petropoli: Officina typographica p. M. Nikolaev 1891, p. 11–22.

¹⁹ Tadeusz Górski, *Błogosławiony Jerzy Matulewicz*, Warszawa: Wydawnictwo Księży Marianów, 2005, p. 28–29.

²⁰ Stasys Yla, *Jurgis Matulaitis: Asmenybės apybraiža*, Putnam, Connecticut: Išleido ir spaudė Nek. M. Pr. Seserys, 1977; Regina Mikšytė, *Antanas Baranauskas*, Vilnius: Vaga, 1993; Vanda Zaborskaitė, *Maironis*, Vilnius: Vaga, 1987; Bronisław Żongołłowicz, „Arcybiskup Jan Cieplak“, odbitka z *Kwartalnika Teologicznego Wileńskiego* za rok 1925, Wilno: Druk Józefa Zawadzkiego, 1926, p. III–VIII.

²¹ Bronisław Żongołłowicz, *op. cit.*, p. III–VIII; Michał Godlewski, „Z dziejów Rzymsko-Katolickiej Akademii Petersburskiej“, odbitka z *Miesięcznika Katechetycznego i Wychowawczego*, Warszawa, 1938, p. 3–17.

²² Petras Pranciškus Būčys, *Atsiminimai*, t. 1, Chicago: Lietuviškos knygos klubas, 1966, p. 123–214; Pranciškus Karevičius, *Mano gyvenimo ir atsiminimų bruožai*, Vilnius: Katalikų akademija, 2006; Povilas Januševičius, *Visokių atsitikimų sąrašas: 1895–1898*, parengė Vilma Žaltauskaitė, (ser. *Bibliotheca Archivi Lithuanici*, 5), Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2004; Teofil Skalski, *Teror i cierpienie. Kościół katolicki na Ukrainie 1900–1932: Wspomnienia*, Kraków: Wydawnictwo naukowe papieskiej akademii teologicznej, 2008.

įstaigos kasdienybės detales, faktinį regulos funkcionavimą ir kaitą.

Istoriografinėje analizėje vertos paminėjimo Egidijaus Aleksandravičiaus įžvalgos apie Jono Zenkevičiaus studijas Kražių gimnazijoje, kaip reikšmingą pasaulėžiūros, taigi ir tapatybės raidai veiksnį. Panašių teiginių rastume daugumoje biografistinių tyrimų. Tuo tarpu Aleksandravičius pastebėjo, nors neanalizavo, ir gimnazijos vidaus taisykles. Atkreipė dėmesį į jas kaip kritiško vertinimo objektą: „juk vargiai galima patikėti, kad J. Zenkevičiaus ir jo bendramokslų gyvenimas slinko taip, kaip to norėjo mokyklos vadovybė. Galima neabejoti tik vienu: mokinių gyvenimo taisyklėse negali būti straipsnių, kurie kovotų su nesamomis ydomis, t. y. taisyklės visada informuoja apie du priešingus dalykus, kuriuose slypi kasdienio gyvenimo paslaptys“²³. Regulų analizės kontekste yra vertas dėmesio taisyklių kaip siekiamybės ir taisyklių kaip informacijos apie socialinę realybę įvardijimas.

Regulų kaita: nuo XIX a. pirmos pusės „pareigų“ ir „instrukcijų“ link 1886 m. regulos. Analizuojant akademijos vidaus gyvenimo taisyklių kaitą, negalima neįvertinti XVIII a. paskutiniais dešimtmečiais – XIX a. pradžioje dėl politinių aplinkybių įvykusių pokyčių Vilniaus akademijos / LDK vyriausiosios mokyklos / Vilniaus vyriausiosios mokyklos ir Imperatoriškojo Vilniaus universiteto (prie kurio veikė ir Vilniaus vyriausioji seminarija (VVS), kurios pagrindu 1832 m. universitetą uždarius įkurta Romos katalikų dvasinė akademija) gyvenime²⁴. Vilniaus vyriausioji seminarija – dvasininkus rengusi mokymo įstaiga – jau nebuvo pavaldi vyskupui, o dėl dvasininkų rengimo turėjo vykdyti valstybės – Rusijos imperijos – užsakymą. Istoriografijoje netgi yra vertinimų, kad tai buvo sėkmingas pasaulietinės valdžios projektas, jog jos išugdyti dvasininkai atliepė valdžios lūkesčius²⁵, o Bažnyčios mokymo buvo nepaisoma²⁶. Romos katalikų dvasinė akademija

²³ Egidijus Aleksandravičius, *Prieš aušrą: Jaunieji Daukanto bičiuliai*, Vilnius: Žaltvykslė, 1990, p. 36.

²⁴ Aukštosios mokyklos pavadinimų kaita sąlygota būtent politinės situacijos kaitos; plačiau žr. *Vilniaus universiteto istorija 1579–1994*, įvado ir baigiamojo straipsnio autorius Rolandas Pavilionis, Vilnius: Valstybinis leidybos centras, 1994, p. 107, 115, 159, 163, 176–178; Janina Kamińska, *Uniwersitas Vilnensis 1793–1803: Od Szkoły Głównej Wielkiego Księstwa Litewskiego do Imperatorskiego Uniwersytetu Wileńskiego*, Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, 2012, p. 7–117.

²⁵ Елена Вишленкова, *Заботясь о душах подданных: Религиозная политика России первой четверти XIX века*, Саратов: Издательство Саратовского университета, 2002, p. 347, 358.

²⁶ Jan Kurczewski, *op. cit.*, p. 342; Daniel Beauvois, *Szkolnictwo polskie na ziemiach litewsko-ruskich, 1803–1832*, t. 1: *Uniwersytet Wileński*, Lublin: Redakcja wydawnictw KUL, 1991, p. 294–295.

Vilniuje (vėliau Sankt Peterburge), taip pat akademija Varšuvoje buvo ypatingos Katalikų Bažnyčios situacijos Rusijos imperijoje, Lenkijos Karalystėje padarinys ir valdžios politikos dvasininkijos rengimo atžvilgiu rezultatas²⁷. Vilniaus Romos katalikų dvasinė akademija taip pat nebuvo pavaldi vyskupui, o pavaldi Romos katalikų dvasinei kolegijai Sankt Peterburge ir Vidaus reikalų ministerijai²⁸. Taigi pasaulietinės valdžios projektas dėl dvasininkų ugdymo buvo tęsiamas. Pasaulietinės valdžios politikos poveikis katalikų dvasininkų rengimui, jų laikysenos formavimui buvo, tačiau ar ta įtaka nėra pervertinama ir ar pagrįsti nuogaštavimai dėl dvasininkų supasaulietėjimo? Regulų analizė leidžia pamatyti ir tai, kaip pasaulietinės valdžios projektai buvo realizuojami, koks buvo inovacijos arba pasaulietinės valdžios iniciatyvų ir tradicijos santykis dvasininkus rengusioje mokymo įstaigoje bei kaip tai galėjo veikti dvasininkų tapatybes.

Ir akademijoje Vilniuje, ir į Sankt Peterburgą perkeltaje akademijoje tebegaliojo 1833 m. liepos 1 d. Vilniaus Romos katalikų dvasinės akademijos statutas²⁹. Pagal jį mokykloje buvo rengiami dvasininkai, kurie turėjo užimti pagrindines katalikų hierarchijos Rusijos imperijoje pareigybes³⁰. Taip pat mokyklos gyvenimą reglamentavo atskiri Vidaus reikalų ministerijos nurodymai. Taigi organizuodama savo veiklą – rengdama dvasininkus – akademija negalėjo vadovautis tik potridentinėmis Katalikų Bažnyčios nuostatomis dėl dvasininkų rengimo³¹, o turėjo paisyti ir pasaulietinės valdžios jai keliamų reikalavimų. Pasaulietinė valdžia reglamentavo mokymo procesą, dėstytojų skyrimą. Tikėtina, kad akademijos vidaus gyvenimas galėjo būti organizuojamas labiau savarankiškai. Vidaus gyvenimo taisyklės nebuvo padiktotos pasaulietinės valdžios, o priklausė nuo akademijos vadovybės nuostatų. Tačiau ir akademijos vidaus gyvenimą reglamentuojančiose taisyklėse galima fiksuoti nuostatas, kurios perimamos iš oficialiųjų, pasaulietinės valdžios inicijuotų akademijos veikimą reglamentuojančių dokumentų. Pavyzdžiui, minėtame 1833 m. statute, kaip, beje, ir 1836 m.

²⁷ Apie pasaulietinės valdžios nuostatas dėl katalikų dvasininkų rengimo ir priemones tikslams realizuoti žr. Елена Вишленкова, *op. cit.*

²⁸ Įstatų § 7; žr. *Уставъ Виленской римско-католической духовной академіи*, [be leidimo vietos ir puslapių numeracijos], 1833.

²⁹ *Уставъ Виленской римско-католической духовной академіи*; taip pat žr. Vytautas Jogėla, *op. cit.*, p. 42.

³⁰ *Уставъ Виленской римско-католической духовной академіи*.

³¹ 1563 m. liepos 15 d. Tridento Susirinkimo 23-iojoje sesijoje suformuluotos nuostatos; žr. Ludwik Piechnik, *op. cit.*, p. 7.

Varšuvos Romos katalikų dvasinės akademijos statute³², buvo nurodyta, kas tiesiogiai atsakingas už besimokančiųjų moralinį ugdymą ir priežiūrą, o tai ir galėtume įvardyti kaip tapatybės formavimo veiksmą. Taigi šeštame statuto skyriuje fiksuota, kad už tai atsakingas inspektorius. Detalesnę instrukciją inspektoriumi turėjo sudaryti akademijos valdyba (statuto § 66), tačiau jau ir statute fiksuota, kad inspektorius priežiūra studentams reiškiasi per jų elgesio kontrolę, krikščioniškosios moralės mokslo pagrindų diegimą, polinkių nusižengimams išgyvendinimą (§ 55)³³. Taigi jau akademijos statute fiksuota nauja – inspektorius – pareigybė ir tai, *dėl ko* ir *kaip* jis rūpinasi studentų elgesiu, mąstymu ir prasižengimų prevencija. Inspektorius pareigybė – imperijos švietimo sistemos realija, pasaulietinės valdžios įvesta inovacija³⁴ teologinės mokyklos struktūroje. Dvasininkų rengimo įstaigose – seminarijose – studentų priežiūra, religiniu auklėjimu ir sklandžiu mokymo proceso organizavimu užsiėmė rektoriaus padėjėjas prefektas. Tokia buvo jėzuitiškų seminarijų tradicija, išlaikyta iki XVIII a. pabaigos³⁵. Ji išlaikyta ir Vilniaus vyriausiojoje seminarijoje XIX a. pradžioje³⁶.

Detali instrukcija, kurią akademijos tarnautojams ir studentams parengė jos valdyba 1839 m.³⁷, įtvirtino minėtą statuto nuostatą dėl akademijos inspektorius pareigybės. Tačiau atskira inspektorius pareigybinė instrukcija³⁸ rodo, kad jis atliko būtent buvusias prefekto pareigas. Be to, buvo parengta

³² Adolf Pleszczyński, *op. cit.*, priedai IX.

³³ Statuto § 56 penkiomis punktais buvo išvardyta kuo rūpinasi inspektorius: 1) kad būtų laikomasi Valdybos sudaryto pamokų tvarkaraščio; 2) kad klierikai nepraleistų maldų ir kitų dvasinių pratybų; 3) kad klierikų elgesyje ir aprangoje būtų paisoma padarumo; 4) kad kompanijose nebūtų nederamų užsiėmimų ir kalbų, ypač jų amžiui, pašaukimui ir apskritai žalingų kūrinių skaitymo; 5) kad klierikai be leidimo nepalikėtų akademijos ir be ypatingo poreikio be leidimo nepriimtų pas save pašalinių žmonių.

³⁴ 1825 m. minima universiteto policija su inspektorius pareigybe, o Vilniaus medicinos-chirurgijos akademijoje (1832–1842) jau buvo inspektorius ir keturi jo padėjėjai, nuolat sekę studentų elgesį (*Vilniaus universiteto istorija 1579–1994*, p. 159, 171–172).

³⁵ Ludwik Piechnik, *op. cit.*, p. 25, 37, 40, 53 ir kt.; Zita Genienė, Jonas Genys, *op. cit.*, p. 153–174; prefekto pareigybė minima p. 161, 166 ir kt.; Przepis moy dla Generalnego Seminarium Naszey Diecezji Wileńskiey, in: *Lietuvos valstybės istorijos archyvas*, (toliau – LVIA), f. 694, ap. 1, b. 4281, l. 5.

³⁶ Ieva Šenavičienė, *op. cit.*, p. 46, 48.

³⁷ Akademijos valdybos posėdžio protokolas, 1839-05-30, in: *SPB CVIA*, f. 46, ap. 1, b. 410, l. 57–73. Instrukcija inspektoriumi turėjo 31 punktą, kapelionui – 13, inspektorius padėjėjui – 14, bibliotekininkui – 13, ekonomui – 35, profesoriams, adjunktams – 13, klierikams – 54 punktus. Iš viso: 173 punktai.

³⁸ *Ibid.*, l. 58–60.

instrukcija prižiūrėtojams (*nadzirateliām*) – nuolat studentus stebintiems, lydintiems inspektoriaus padėjėjams³⁹. Vėlesnėje akademijos tradicijoje būtent tokias funkcijas atliekantis asmuo jau vadintas prefektu (1862 m., 1886 m. regulos). Taigi ir šis pareigybinis pavadinimas (nors kompetencija ir pasi-keitė) į mokymo įstaigą grįžo. Vertinant XIX a. ketvirto dešimtmečio naujoves pasakytina, kad keitėsi pareigybiniai pavadinimai ir su pareigybėmis siejamos kompetencijos, tačiau kompetencijų turinys iš esmės išlaikytas.

Svarbu paminėti, kad 1839 m. instrukcijos dalies „Apie klierikų pareigas ir discipliną“ pirmame punkte buvo išvardyti reikalavimai stojantiejiems. Tarp jų yra ir reikalavimas turėti savo vyskupijos hierarchų rekomendaciją/liudijimą dėl nepriekaištingos moralės. Kiek vėliau, 3 punkte šis reikalavimas pakartojamas atskirai, akcentuojant, kad stojantieji nebus priimami be vyskupo rekomendacijos⁴⁰. Taigi jeigu statutas nenumatė vyskupijos hierarchams galimybės dalyvauti akademijos valdyme ir paliko tik „artimesnę priežiūrą“ dėl gerovės (statuto sk. 1, § 7–8), tai instrukcijoje buvo aiškiai nurodyta vyskupo kontrolė, siunčiant ir priimant į akademiją studentus. Vadinas, katalikų dvasininkų luomo formavimas ir akademijoje turėjo vyk- ti paisant potridentinių reikalavimų dėl dvasininkų rengimo. Kita vertus, instrukcijoje dar būta reikalavimo (1 punkte), kad stojantysis pateiktų pa-saulietinės vietos valdžios liudijimą dėl nedalyvavimo 1831 m. „neramu-muose“. Beje, kitame šių instrukcijos punktų nuoraše⁴¹ toks reikalavimas skambėjo neutraliau – tik kaip vietos valdžios liudijimas (*świadectwo od miejscowey Zwierzchności*) be neramumų paminėjimo⁴². Vis dėlto tokia for-muluotė tampa suprantamesnė žinant, kad Rusijos imperijos įstatymuose buvo fiksuota, jog vietos pasaulietinė valdžia (gubernatoriai) dalyvavo at-renkant į dvasininkų luomą stojančius asmenis⁴³.

Taigi statuto § 66 minėta detalesnė instrukcija inspektoriui buvo parengta

³⁹ *Ibid.*, l. 61–62.

⁴⁰ Taip pat nurodant, kad kandidatas turi būti ne mažiau kaip dvejus metus mokėsis seminarijoje, pasižymėjęs moksluose ir geru elgesiu; žr. *Ibid.*, l. 69.

⁴¹ Nuorašas lenkų kalba su priedu viršuje „Czytać“ („Skaityti“) (žr. Instrukcja dla Kleryków o obowiazkach i ich karności, in: *SPB CVIA*, f. 46, ap. 3, b. 251, l. 63. Beje, šio dokumento antraštėje žodis *Kleryków* kita rašysena taisytas į *uczniów Akademii*). Taigi tikė-tina, kad naudotas kas mėnesį perskaitant studentams garsiai, kaip to ir reikalavo 1839 m. instrukcija (žr. Akademijos valdybos posėdžio protokolas, 1839-05-30, l. 73).

⁴² Instrukcja dla Kleryków o obowiazkach i ich karności, l. 63.

⁴³ Plačiau apie tai žr. Vilma Žaltauskaitė, „Romos katalikų dvasininkas: luomo apibrėž-tis ir tapatybės konstravimas imperinės valdžios retorikoje ir praktikoje: (Žemaičių (Telšių) ir Vilniaus vyskupijos XIX a. paskutiniaisiais deš. – XX a. pradžioje)“, (tęsinys), in: *Lietuvos istorijos metraštis 2012/1*, Vilnius, 2013, p. 84–85.

tik 1839 m. Tačiau ir be valdybos patvirtintų instrukcijų mokymo ir auklėjimo procesas – dvasininkų luomo tapatybės formavimas – Vilniaus Romos katalikų dvasinėje akademijoje XIX a. ketvirtame dešimtmetyje vyko. Tikėtina, kad reglamentuojant klierikų gyvenimą, buvo galima vadovautis buvusios VVS seminarijos tvarka⁴⁴, galbūt ir Vilniaus vyskupijos seminarijoje susiklosčiusia tradicija. Taigi reglamentuojant studentų auklėjimą, jų gyvenimo tvarką, buvo tęsiama susiklosčiusi teologinio lavinimo mokyklų tradicija. Būtent ją galima matyti Romos katalikų dvasinės akademijos rektorius Aloyzo Osinskio (Alojzy Osinśki) 1838 m. spalio 24 d. patvirtintose studentų pareigose⁴⁵. Nes ne vienas šių studentų pareigų punktą atliepia tuos priekaištus seminaristams, kuriuos dar 1811 m. birželį įvardijo tuometinis VVS kapelionas Andrius Benediktas Klungevičius⁴⁶.

1838 m. akademijos studentų pareigos. Jos nestruktūruotos ir pradedamos reikalavimu dalyvauti rytinėse ir vakarinėse maldose apsirengus ne chalatais ir trumpaauliais batais, o savo luomui derančiais drabužiais ir apavu⁴⁷. Toliau vardijami nurodymai dėl aprangos ir išvaizdos (punktai 1, 19, 27, 28, 29, 30, 33, 34), dėl nuoširdžios maldos ir jos vietos (punktai 2, 3, 4, 5, 6), reikalavimai dalyvauti paskaitose, egzaminuose (punktai 4, 8, 21), bendruomeniško elgesio reikalavimai (punktai 7: šv. Ambraziejaus himno giedojimas *bendrai* [čia ir toliau kursyvas mano, – V. Ž.], 10: *bendrai* einama į Bažnyčią ir paskaitas, 31: *bendrai* valgoma), elgesio reikalavimai (punktas 9: „koridoriais nebėgioti ir nešaukti“), taip pat neleidžiama skaityti „religijai ir valdžiai prieštaraujančių knygų, taip pat romanų per lekcijas ir kambariuose“ (punktas 12), vaišintis ir žaisti kortomis (punktas 17), slapta prasimanyti stipriųjų gėrimų (punktas 23), rūkyti pypkės (punktas 24).

Nestruktūruotuose nurodymuose ir reikalavimuose yra sava dėstyimo logika, panaši į jėzuitų seminarijos Braunsberge (Braniewo) konstituci-

⁴⁴ Ieva Šenavičienė, *op. cit.*, p. 44–51.

⁴⁵ Vytautas Jogėla, *op. cit.*, p. 84–85; Według postanowienia Rządu Akademii [...] Obowiązki Uczniów, in: *Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyrius*, (toliau – VUB RS), f. 13, b. 161, l. 1–2.

⁴⁶ Franciscus-Albinus Symon, „De catholica Facultate theologica in universitate litterarum olim Vilnensi“, in: *Academia Caesarea Romano-Catholica Ecclesiastica Petropolitana anno academico 1888–1889*, Petropoli: Officina typographica Frejman, 1888, p. 34–35; Ieva Šenavičienė, *op. cit.*, p. 49–50.

⁴⁷ „1° Bywanie na pacierzach porannych i wieczornych, nie w szlawrokach i cizmach, ale w sukniach właściwych Stanowi swojemu i bótach“ (Według postanowienia Rządu Akademii [...] Obowiązki Uczniów, l. 1).

ją⁴⁸ (1566), kurią, beje, perėmė ir jėzuitų seminarijos Lietuvoje⁴⁹. Svarbu pastebėti, kad Romos katalikų dvasinės akademijos Vilniuje rektorius ir inspektorius mokėsi būtent jėzuitų mokyklose⁵⁰, taigi jų tvarką buvo patyrę. Bendruomeniškumo ugdymas, kurį matome akcentuojamą nurodymuose akademijos studentams (bendras visų besimokančiųjų dalyvavimas religinėse praktikose ir kitoje veikloje) buvo ryškus jėzuitiško auklėjimo bruožas⁵¹. Tai Bažnyčios kaip bendruomenės sampratos išraiška. Dvasininkų luomo asmeniui, t. y. pašaukimą, Dievo malonę patiriančiam asmeniui, tai reiškė nuolatinį ryšio su Dievu stiprinimą, kadangi bendruomenė buvo suvokiama kaip ne žmonių, o Viešpaties vardu sudaryta bendrija⁵². Todėl nėra stebėtina, kad teologinės mokyklos studentams skirtose 1838 m. pareigose reikalavimai dėl dalyvavimo religinėse praktikose dėstomi pirmiau už reikalavimus apie mokymąsi, nors pastarieji – pirmiau už reikalavimus dėl deramo (klusnaus, nuolankaus) elgesio, o šie – persipynę su detaliais aprangos, visos išvaizdos reikalavimais.

Minėtose pareigose ryškus disciplinavimas dėl išvaizdos leidžia daryti prielaidą, kad tai buvusi ir itin dažnai pažeidinėjama sfera⁵³. Paminėtina, kad į luomui deramą dvasininkų išvaizdą jau XVIII a. pabaigoje atkreipė dėmesį Vilniaus vyskupijos administracija, o vyskupas Klungevičius 1833 m. išleido ir ganytojišką laišką⁵⁴. Kita vertus, dėmesys aprangai, išvaizdai rodo, kad tai buvo suvokiama kaip socialinio statuso dalis, instrumentas jam kurti⁵⁵.

⁴⁸ Braunsbergo (Braniewo) konstitucijoje vienoda klierikų apranga, tonzūros kirpimas minimi nurodymų klierikams pradžioje; žr. Ludwik Piechnik, *op. cit.*, p. 56.

⁴⁹ *Ibid.*, p. 89, 109.

⁵⁰ Vytautas Jogėla, *op. cit.*, p. 63, 77.

⁵¹ Ludwik Piechnik, *op. cit.*, p. 36.

⁵² [http://www.vitaconsecrata.lt/broliskas-gyvenimas-bendruomeneje-1994,\(2013-01-31\)](http://www.vitaconsecrata.lt/broliskas-gyvenimas-bendruomeneje-1994,(2013-01-31)).

⁵³ Liudas Jovaiša, be kita ko, pateikė dvasininkų luomo skiriamųjų ženklų reglamentavimo potridentiniu laikotarpiu (XVII a.) analizę: Liudas Jovaiša, „*Castus, Doctus, Diligens, Devotus*: tridentinio sielovadininko foravimas(is) Žemaičių vyskupijoje“, in: *Tridento Visuotinio Bažnyčios Susirinkimo (1545–1563) įtaka Lietuvos kultūrai*, sudarytoja Aleksandra Aleksandravičiūtė, (ser. *Religinės kultūros paveldo studijos*), Vilnius: Kultūros, filosofijos ir meno institutas, 2009, p. 206–220. Vis dėlto naujasis dvasininko įvaizdis nebuvo iki galo išspręsta problema.

⁵⁴ Jan Kurczewski, *op. cit.*, p. 147, 150.

⁵⁵ Кристи́н Руан, „Одежда и идентичность в имперской России“, in: *Гражданская идентичность и сфера гражданской деятельности в Российской империи: Вторая половина XIX – начало XX века*, ответственные редакторы Бианке Пиетров-Эннкер, Галина Ульянова, Москва: РОССПЭН, 2007, p. 219–238.

Beje, uniformos pasauliečiams studentams universitete Vilniuje buvo įvestos XIX a. trečiame dešimtmetyje⁵⁶ ir, tikėtina, jos turėjo drausminimo, reglamentavimo paskirtį. Teologinės mokyklos studentus jų išvaizda išskirdavo ir anksčiau: pavyzdžiui, XVIII a. pabaigoje – XIX a. pradžioje (?) skirtinga besimokančiųjų apranga informavo apie studijavimo seminarijoje trukmę⁵⁷. Akademijos taisyklėse 1838 m. jau neminima skirtinga skirtingų kursų studentų apranga. Taigi šiuo aspektu taisyklės buvo labiau unifikuojančios. Galima manyti, kad išvaizda, apranga buvo svarbi ir kaip šią socialinę grupę disciplinuojantis faktorius, taip pat ir kaip ypatingo bendruomeniškumo išraiška. Ji reikšminga identifikuojant save su kitais tos bendruomenės nariais. Bendruomenės jausmas formuojamas mokant atsakyti individualumo, priimant tai, kas yra duodama, bendra ir vienoda visiems mokyklos studentams.

Taip pat pastebėtina, kad 1838 m. pareigose yra aiškūs su Vilniaus miestu ir akademijos tradicija susiję studentų veiklos ženklai (pavyzdžiui, 3 punktas: dalyvavimas šv. Mišiose Katedroje, Šv. Jonų bažnyčioje; Vilniaus realijų poveikiui priskirtume ir 13 punktą, kuris draudė skelbtis spaudoje (*Nie zajmowanie się podawaniem Pism do Dzienników*)).

Į minėtas pareigas nebuvo įtraukta tikslios dienotvarkės punktų (kada keltis, eiti į paskaitas, mokyti, atlikti religines praktikas, ilsėtis ir pan.), nors dienos ritmą galima matyti pagal studentams nurodomus užsiėmimus. Juose aiškus liturginis dienos tvarkos ritmas⁵⁸. Ir Vilniaus, ir Varšuvos vyriausiųjų seminarijų tyrimai rodo buvus aiškią dienotvarkę⁵⁹, tad tikėtina, kad ir akademijoje tokia ji turėjo būti. Turėjo būti *bendrai* gyvenama pagal varpo dūžius. Kada jie turėjo suskambėti – priklausė nuo vyresnybės nurodymų. Jėzuitų reguloje nurodymus varpu skambinančiam asmeniui duodavo vyresnybė⁶⁰, ji konkretizavo ir liturginio laiko ritmą.

1838 m. pareigose daugiau nurodoma ko ir kur akademijos studentui

⁵⁶ *Vilniaus universiteto istorija 1579–1994*, p. 159, 171.

⁵⁷ Przepis moy dla Generalnego Seminarium Naszey Diecezzy Wileńskiey, in: *LVIA*, f. 694, ap. 1, b. 4281, l. 2.

⁵⁸ Wolfgang Reinhard, *Życie po europejsku: Od czasów najdawniejszych do współczesności*, Warszawa: Wydawnictwo naukowe PWN, 2009, p. 507–522.

⁵⁹ Ieva Šenavičienė, *op. cit.*, p. 47; Vilniaus vyriausiosios seminarijos dienotvarkė (Porządek Dzienny We Seminarium Głównem), in: *VUB RS*, f. 2-KC 17, l. 37–39; *LVIA*, f. 721, ap. 2, b. 58, l. 54; Varšuvos vyriausiosios seminarijos specialieji nuostatai (Urządzenia Szczegółowe), [1825], in: *VUB RS*, f. 2-KC 17, l. 15–17.

⁶⁰ *Reguły Societatis Iesu*, Vilnae: Typis Acad: Soc: I., 1682, p. 168–170.

nedaryti, negu ką privaloma daryti. Tai daug dėmesio elgesiui, gyvenimo būdui skiriančios taisyklės, šalinančios iš esamos tapatybės pasaulietškumo ženklus, o ne dvasinių praktikų, mąstymo reguliacija. Kita vertus, discipliną, drausmingą laikyseną, kurių buvo reikalaujama, galima suvokti kaip būtinas dvasinio tobulėjimo sąlygas.

Inspektorius ir dvasios tėvas (kapelionas) buvo atsakingi už studentų religinių praktikų įgūdžius ir jų atlikimą, dvasinį tobulėjimą, vadinas, jų kaip dvasininkų luomo asmenų tapatybės formavimą. Tokia tendencija išlaikyta ir jau minėtose 1839 m. gegužės 30 d. instrukcijose akademijos tarnautojams ir auklėtiniams. Instrukcijos parengimą numatė 1833 m. akademijos statutas. Inspektorius, be kita ko, ir pagal 1839 m. instrukciją rūpinosi akademijos studentų parengimu šventimams, skiriamų religinių skaitymų turiniu, prižiūrėjo studentų religines praktikas, mokė dvasinių patarnavimų⁶¹. Dvasios tėvas turėjo padėti inspektoriui rengiant dvasines auklėtinių praktikas, rengė rekolekcijas⁶². Tinkamas dvasininko parengimas priskiriamas kitų asmenų kompetencijai.

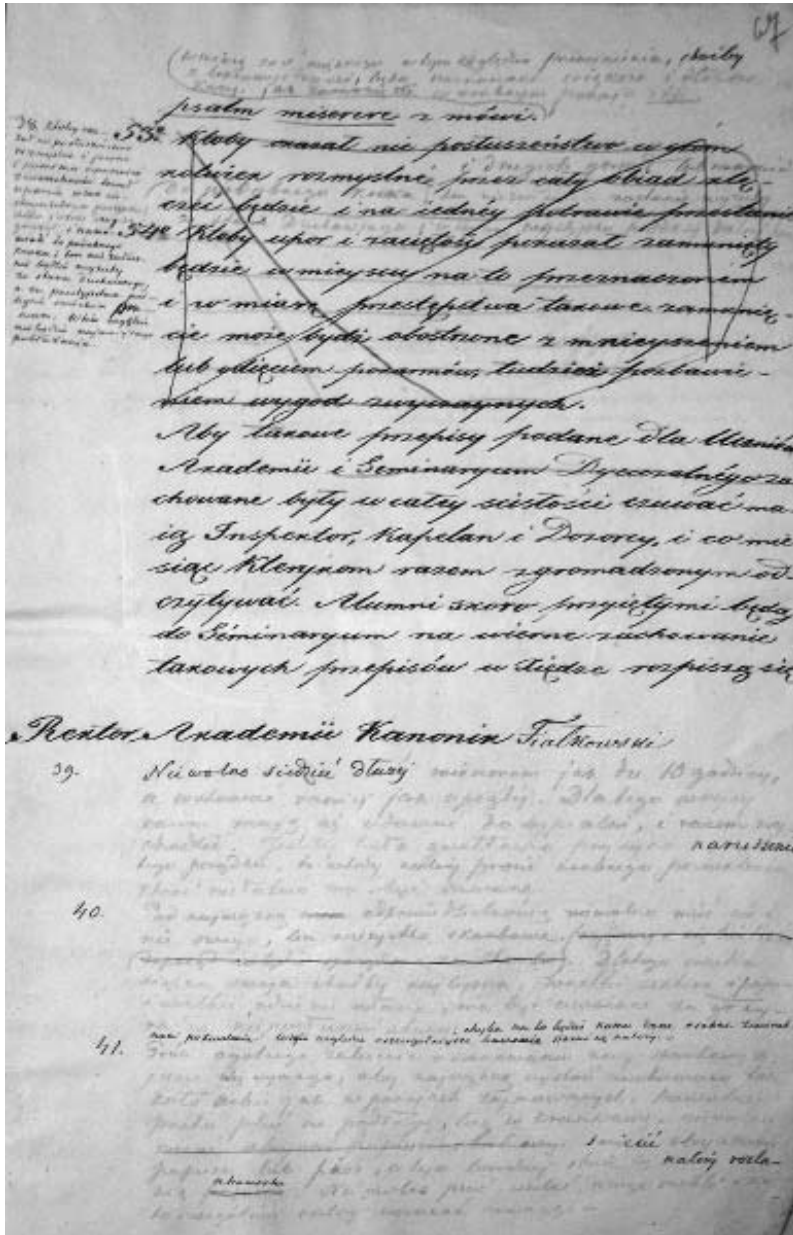
Akademijoje Sankt Peterburge studentams galiojusi instrukcija. 1839 m. instrukcija turėjo būti vadovaujama ir akademiją iš Vilniaus perkėlus į Sankt Peterburgą. Tačiau instrukcija buvo koreguojama. Nustatėme bent du redagavimo sluoksnius (nors jų autorystė dar nėra aiški). Identifikuoti skyriaus „Klierikų pareigos ir disciplina“ pakeitimai daryti pritaikant reikalavimus būtent jau į Sankt Peterburgą perkeltai akademijai⁶³. Vadinas, jau XIX a. penktame dešimtmetyje akademijoje funkcionavo ne identiškas 1839 m. vilnietiška instrukcijai, o Sankt Peterburgo realybei pritaikytas studentų pareigų variantas⁶⁴. 1839 m. instrukcijose buvęs 54 punktų skyrius „Klierikų pareigos ir disciplina“ sutrumpėjo iki 47 punktų. Atsirado naujų punktų, išbraukta tai, kas neatitiko Sankt Peterburgo realybės. Išbrauktas 1839 m. instrukcijos 1–11 punktas (apie priėmimo tvarką, stojančiųjų amžių (kad priimami ne jaunesni nei 20 ir ne vyresni nei 30 metų amžiaus)). Galima teigti, kad išbraukti bendresni, administracinio pobūdžio reikalavimai, kurie nepriklausė klierikų kompetencijai. Tačiau tarp 1–11 punktų būta ir

⁶¹ Akademijos valdybos posėdžio protokolas, 1839-05-30, in: *SPB CVIA*, f. 46, ap. 1, b. 410, l. 58–60.

⁶² *Ibid.*, l. 60–62.

⁶³ Instrukcyja dla Kleryków o obowiązkach i ich karności, l. 63–67.

⁶⁴ Instrukcyja dla uczniów Akademii o obowiązkach i ich karności, in: *Rusijos valstybinis istorijos archyvas Sankt Peterburge*, (toliau – *RVIA*), f. 821, ap. 125, b. 383, l. 5–8.

Romos katalikų dvasinės akademijos studentų 1839 m. regulos lapo fragmentas su taisymais. Regula redaguota akademiją iš Vilniaus perkėlus į Sankt Peterburgą. Po redagavimo regula sutrumpėjo nuo 54 iki 47 punktų. Tikėtina, kad galiojo iki 1862 m., kol buvo patvirtinta nauja akademijos studentų regula (Instrukcija dlia Klerykų o oboviazkach i ich karnošci, in: Sankt Peterburgo centrinis valstybinis istorijos archyvas, f. 46, ap. 3, b. 251, l. 67)

tokių, kurie tiesiogiai lietė pasirengimą dvasininko pareigoms (pavyzdžiui, 10–11 punktai, nurodantys, kad studentai turi rengti ir sakyti pamokslus, ir tik gerai pasirengę gali skelbti Dievo Žodį iš sakyklos). Neliko punktų apie atostogas (5 ir 47). 5 punkte rašyta, kad sugrįžus iš atostogų reikia pateikti parapijos klebono atsiliepimą ir paties rašytą atostogų aprašymą. Ties šiuo punktu redaguojant pažymėta, kad „dabar nereikalingas“ (*dziś nie potrzebnie*⁶⁵). Tačiau šiek tiek pakeistas toks punktas vėl atsirado akademijos reguloje (1862, 1886). Laikinas jo išnykimas iš regulos tik patvirtina Michalo Godlewskio pastebėjimą apie į Sankt Peterburgą perkeltos akademijos uždarumą (net atostogas jos studentai leido kartu) iki akademijos rektoriaus ir Mogiliavo arkivyskupo metropolito Ignaco Holovinskio (Ignacy Hołowiński) mirties 1855 m.⁶⁶ Tik vėliau (nuo septinto dešimtmečio, kaip matyti iš 1862 m. regulos) buvo leista atostogų grįžti į savo vyskupijas, o XX a. antro dešimtmečio pradžioje namo parvažiuodavo ir trumpesnėms atostogoms, pavyzdžiui, per šv. Kalėdas⁶⁷.

Pašalinti visi su Vilniaus miestu susiję punktai (8, 9, 43). Išbrauktas 8 punktas apie Vilniuje akademijos studentų švęstas šventes – šv. Jono Kantiečio (mokyklos globėjo, švęsta spalio 20 d.) ir šv. Januarijaus (švęsta rugsėjo 19 d.) dienas, kurių metu studentai patys dalyvavo ceremonijose ir patarnavo per šv. Mišias. Vis dėlto šv. Jono Kantiečio šventė akademijoje Sankt Peterburge buvo minima. Wodzianowska nurodo, kad ji buvo pakeista tik 1866 m.⁶⁸ Nors 1886 m. regulos 45 punktas mini mokyklos globėjo šv. Jono Kantiečio šventę. Taigi ji turėjo būti minima ir XIX a. pabaigoje. Tradicija buvo išlaikyta. 9 punkte buvo minima Vilniaus Šv. Jonų bažnyčia, kurioje lankydavosi akademijos klierikai ir patarnaudavo šv. Mišiose su kamžomis ir dalmatikomis. Taigi jei Vilniaus miesto gyvenime akademijos studentai buvo matomi ir miesto ženklai fiksuojami net reguloje, tai Sankt Peterburge miesto ženklų, netgi nuorodų į ten buvusias katalikų bažnyčias, lankytas akademijos studentų, neatsirado. Kontaktai su kultūriškai ir konfesiškai svetimu miestu buvo ribojami griežčiau negu Vilniuje. Perredaguotų instrukcijos taisyklių 45 punktas numatė galimybę išeiti už

⁶⁵ Instrukcja dla Kleryków o obowiązkach i ich karności, l. 63.

⁶⁶ Michał Godlewski, *op. cit.*, p. 8–9.

⁶⁷ Daugiau apie tai žr. Vilma Žaltauskaitė, „Luomo identiteto ženklai Romos katalikų dvasininkų dienoraščiuose (XIX a. antroji pusė – XX a. pirmieji dešimtmečiai)“, in: *Egodo-kumentai ir privati Lietuvos erdvė XVI–XX amžiuje*, sudarytojas Arvydas Pacevičius, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2013, p. 403–423.

⁶⁸ Irena Wodzianowska, *op. cit.*, p. 253.

akademijos sienų tik einant į bažnyčią ar einant pasivaikščioti, t. y. tik kolektyviai ir tik lydint inspektoriaus padėjėjui, o esant ypatingai būtinybei tik su inspektoriumi. Uždrausta iš miesto atsinešti knygų ir bet kokių daiktų (46 punktas).

Neliko punkto, nurodančio akademikams iškilmėse dalyvauti su togo mis ir juostomis (1839 m. instrukcija, 45 punktas). Galėtume teigti, kad taip nyko senoji teatrališka jėzuitiškos akademijos tradicija. Tačiau XIX a. pabaigos akademijos studentų fotografijos rodo, kad juosta buvo jų aprangos dalis⁶⁹. O XIX a. devintame dešimtmetyje buvo patvirtina nauja mokslo laipsnių teikimo tvarka, kurioje numatyta ir togų dėvėseną mokslo laipsnius įgijusiems akademijos dėstytojams⁷⁰. Įdomu, kad 1910 m. tokia tvarka aiškinta būtent viduramžiškų mokyklų bei Varšuvos ir Vilniaus Romos katalikų dvasinių akademijų tradicija⁷¹.

Neliko ir 27 instrukcijos punkto: „nesudaryti sąjungų žodžiu ar raštu su akademijos ar pašaliniais žmonėmis“. Sankt Peterburge turbūt nesitikėta kartoti Vilniaus studentiškų slaptų organizacijų tradicijos. Vis dėlto panašus punktas vėl atsirado 1862 m. akademijos studentų pareigose ir išliko 1886 m. reguloje. Galbūt savitos studentų veiklos – teatrališkos „Baublio Karalystės/Respublikos“ – nuo XIX a. penkto dešimtmečio egzistavimas akademijoje (jos šventės ir pasaulietinės valdžios reakcija⁷²) sugražino šį punktą į 1862 ir 1886 m. regulas. „Baublio Karalystę/Respubliką“ akademijos rektorius Aleksandras Beresnevičius uždraudė būtent 1862 m. Tokia nuostata dėl draugijų (ir studentų draugysčių) dvasininkų rengimo įstaigose nebuvo reta, nes XX a. pradžioje tokį punktą, egzistavusį ir Mogiliavo arkivyskupinės seminarijos Sankt Peterburge reguloje, kritikavo tuometinis akademijos inspektorius Pranciškus Petras Būčys⁷³. Toks reikalavimas disonavo su

⁶⁹ Fotografija: Julijonas Šimaitis su kitu Imperatoriškosios Romos katalikų dvasinės akademijos studentu, in: *Šiaulių Aušros muziejus*, ŠAM, SEK 68572/F-SP2580; *Prelato Povilo Januševičiaus fotografijų kolekcija: albumas nr. 7*, parengė Vilma Žaltauskaitė, Vilnius: Mintis, 2010, p. 210.

⁷⁰ *Ordo in solemnibus ad lauream doctoralem in p. Theologia vel jure canonico promotione in Caesarea Romano-Catholica Ecclesiastica Academia Petropolitana servandus*, in: LVIA, f. 1135, ap. 17, b. 194.

⁷¹ Byla apie iškilmingą mokslo laipsnių teikimą, [1885] in: *SPB CVIA*, f. 46, ap. 1, b. 953, l. 2–4.

⁷² Egidijus Aleksandravičius, *Kultūrinis sąjūdis Lietuvoje 1831–1863 metais: Organizaciniai kultūros ugdymo aspektai*, Vilnius: Mokslas, 1989, p. 78; Irena Wodzianowska, *op. cit.*, p. 249–251.

⁷³ [Pranciškus Petras Būčys], *Uwagi o Regulach Seminaryum Archidiecezalnego Duchownego Mohylowskiego w Petersburgu, 1909-02-06*, in: *Lietuvos nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos Rankraščių skyrius*, (toliau – LNMMB RS), f. 160-17, l. 5.

pop. Leono XIII socialiniu mokymu, kuriame draugijos buvo pripažintos reikšminga katalikiškos visuomenės aktyvumo ir solidarumo forma.

Buvo perredaguoti ir pakeisti punktai apie bausmes už prasižengimus, atsisakyta konkrečių nusižengimų vardijimo. Galbūt ir dėl to, kad buvo pašalinti precedentai kai kuriems nusižengimams: pavyzdžiui, suredaguotose taisyklėse galimybės vienam išeiti į miestą nebuvo, nebeliko ir 51 punkto, skelbusio, kad jei kuris alumnas užėitų mieste į įtartinus namus ar turėtų įtartinų ryšių, nepaisytų stipriųjų gėrimų draudimo ir būtų girtas – tai tuojau pat būtų išmestas. Jeigu negalima išeiti iš akademijos, tai ir užėiti į svetimus namus nėra galimybės... Iš akademijos Sankt Peterburge (ir dvasininkų luomo) šalinama už sąmoningą nepaklusnumą ir jo kurstymą (38 punktas)⁷⁴. Taigi nusižengimai nuolankumo dorybei įvertinti griežčiausiai.

Bendruomeniškumo ugdymas liko charakteringas ir akademijos Sankt Peterburge taisyklių bruožas, tradicinė klierikų auklėjimo praktika. Jau pats pirmasis suredaguotos Sankt Peterburgo instrukcijos studentams punktas nurodė, kad visur – į paskaitas, pamaldas, pasivaikščioti – einama kartu ir poilsio metu būnama kartu⁷⁵. Ši nuostata atkartota ne viename ir kitą alumnų veiklą reglamentuojančiame punkte (pavyzdžiui, 39 punktas: vakare ilgiau 10 valandos nesėdėti, o ryte anksčiau 5 valandos nesikelti. Visi kartu turi eiti miegoti ir keltis). Beje, tai vienintelė nuoroda į paros valandas, nes detalios klierikų dienotvarkės ir šiame taisyklių variante nepateikiama. Panašiai skambantis punktas 1839 m. instrukcijoje buvo prie inspektoriaus pareigybės aprašymo (9 punktas). Už studentų laiką buvo atsakingas, jį „skaičiavo“ inspektorius.

Tradicine konfesinio auklėjimo praktika laikytinas ir tam tikrų pareigų atlikimas, atsižvelgiant į įstojimo į akademiją laiką (8 Sankt Peterburgo, 19–20 1839 m. instrukcijos punktai), taip pat paklusnumo ir matomos pagarbos rodymas aukštesnių pareigų ar vyresniems asmenims (13 Sankt Peterburgo, 25 1839 m. instrukcijos punktas).

Dėmesio skirta išvaizdos reglamentavimui, nors charakteristikos trumposnės, tad galime daryti prielaidą, kad nyko precedentai: vis mažiau buvo turinčiųjų pasaulietinės mados drabužius, išsikvėpinusių ir ilgaplaukių (ko taip baimintasi 1838, 1839 m. taisyklėse). Nors 49 1839 m. punktas – kad studentai nelaikys akademijoje šunų bei paukščių ir gitara niekas negros – paliktas ir Sankt Peterburgui...

⁷⁴ Instrukcja dla uczniów Akademii o obowiązkach i ich karności, l. 7.

⁷⁵ *Ibid.*, l. 5.

Pirmojo akademijos kiemo ir pusapvalio korpuso vaizdas. Vilmos Žaltauskaitės nuotr. 2008

Pusapvaliame korpusė buvo studentų kabinetai, antrame aukšte – miegamasis. XX a. pradžioje po rekonstrukcijos miegamieji iškelti. Antrasis kiemas – už šio pastato. Abiejuose kiemuose buvo veja, gėlynai ir sodas, skirtas studentų poilsio laikui leisti. 1891 m. birželio 1 d. valdybos posėdyje ekonomas prašė apmokėti 50 rublių sąskaitą sodininkui „už motiejukų pasėjimą akademijos sode“ (Valdybos posėdžio protokolas, 1891-06-01, in: *Sankt Peterburgo centrinis valstybinis istorijos archyvas*, f. 46, ap. 1, b. 971, l. 16).

Būtent antrojo kiemo sodo vaizdas matomas fotografijose, kurios publikuotos leidinyje apie arkivyskupą Romualdą Jalbzykovskį, straipsnyje apie Kazimierą Šaulį (beje, pastarajame klaidingai nurodant, kad tai Žemaičių kunigų seminarijos kiemas ir datuojant 1911 m. (<http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2013-02-05-irena-petraitiene-vasario-16-osios-akto-signataras-prel-kazimieras-steponas-saulys/95533/>); *Arcybiskup Romuald Jalbzykowski, metropolita wileński (1876–1955)*, Wystawa pod Honorowym Patronatem Jego Ekscelencji Księdza Arcybiskupa dr. Wojciecha Ziemby Metropolity Białostockiego, Białystok: Instytut Pamięci Narodowej, 2005, p. 15).

Išliko jėzuitų seminarijas siekianti tradicinė nuostata⁷⁶, fiksuota ir 1838 m. akademijos studentų pareigose⁷⁷, kad regula skaitoma garsiai kiekvieną mėnesį, o studentai turi pasirašyti jos laikysiąsi. Sąlyginai naujais pavadin-

⁷⁶ Ludwik Piechnik, „Jezuickie seminaria diecezjalne w Polsce 1564–1773“, in: *Z dziejów szkolnictwa jezuickiego w Polsce*, wybór i opracowanie Jerzy Paszenda SJ, Kraków: Wydawnictwo WAM-Księga Jezuici, 1994, p. 85.

⁷⁷ Według postanowienia Rządu Akademii [...] Obowiązki Uczniów, l. 2.

Buvusios konferencijų salės vaizdas iš akademijos bažnyčios. Vilmos Žaltauskaitės nuotr. 2008

Matomas vienas iš dviejų riešutmedžiu dekoruotų veidrodžių, sienų lubų lipdyba. Konferencijų salėje prie langų stovėjo imperatoriaus Nikolajaus I dovanotas pop. Grigaliaus XVI biustas (Michał Godlewski, „Z dziejów Rzymsko-Katolickiej Akademii Petersburskiej“, odbitka z *Miesięcznika Katechetycznego i Wychowawczego*, Warszawa, 1938, p. 7)

tume 39–47 punktus. Jie nėra nauji iš esmės, bet dar kartą akcentuoja, pabrėžia jau minėtus dalykus: negalima nieko turėti savo, o tik tai, kas išdo duota (40 punktas); privaloma saugoti turtą (drabužius, knygas, baldus), palaikyti tvarką (kiekvienas daiktas turi būti savo vietoje, ant grindų nespjaudyti, popierių nemėtyti, rašalo nelaistyti, po pagalvėmis ir čiužiniais nieko neslėpti). Naujausi turinio požiūriu yra 44 ir 47 punktai. 44 punkte aprašyta tvarka parlatoriume, t. y. susitikimų kambaryje: pasimatyti su lankytojais galima tik sekmadienį 2–4 valandas, dalyvaujant inspektoriaus padėjėjui, užrašant į registracijos knygą. 47 punkte aprašyta tvarka infirmariume, t. y. ligoninėje. Šiose studentų pareigose išskirta ir reglamentuota daugiau buvimo akademijoje sferų, nors jos nebuvo aiškiai struktūruotos. Būtent Sankt Peterburgo realybė tas sferas ir aktualizavo. Akademiją iškėlus į imperijos centrą, joje buvo galima tikėtis ir lankytojų pasauliečių, taigi šis aspektas buvo reglamentuotas. Dėl šiaurės miesto klimato ligonių, ypač pirmuosiuose kursuose, būta dešimtimis⁷⁸, tad atsirado taisyklių ir apie juos. Akademijos vidaus gyvenimo taisyklėse reaguota į socialinės realybės pokyčius. Perredaguotos ir papildytos, akademijos Sankt Peterburge studentams pritaikytos taisyklės išliko įvairias studentų gyvenimo akademijoje sferas reglamentuojančių nurodymų rinkiniu, kuriame didesnę dalį užėmė ne religingumo praktikų komentavimas ir reglamentavimas, o elgesio normų, atitinkamos išvaizdos formavimas. Tiesa, taisyklių sekoje religinėms praktikoms komentuoti skirta pirmesnė vieta, tuo pabrėžiamas jų reikšmingumas, toliau – vardijamas deramas klieriko elgesys, o išvaizdos reglamentavimui, nuobaudoms, kontaktams su pasauliečiais, ligoniais skirti tolesni taisyklių punktai. Panaši buvo ir 1838 m. pareigų ar 1839 m. instrukcijų studentams logika. Taigi akademijoje Sankt Peterburge gyventa uždara, nors gana tradiciniu, pažįstamu ritmu, kuriame pynėsi ir jėzuitiškų seminarijų, ir VVS ar akademijos Vilniuje studentų gyvenimo taisyklės. Ir ypatingo pasaulietiško juose sunku užfiksuoti. Mokykla netgi tapo uždaresne įstaiga, o buvę auklėjimo principai išlaikyti. Akademijos statusas patvirtintas pasaulietinės valdžios, tačiau vidaus gyvenimo taisyklėse, kuriomis betarpiškai formuota dvasininkų luomo asmenų laikysena, ryškus būtent konfesinės tapatybės dominavimas.

⁷⁸ Tiesa, turimi duomenys apie klierikų sveikatą iš vėlesnio laikotarpio. Tačiau, tikėtina, kad tendenciją jie rodo; žr. *Liber in quo inscribuntur ea, quae in Academia contingunt*, 1883-[06-11] [-1895-02-25], in: *SPB CVIA*, f. 46, ap. 1, b. 945.

1862 m. akademijos studentų pareigos ir XIX a. šešto septinto dešimtmečių regulų redagavimo pinkelės. 1862 m. lapkričio 12 d. akademijos valdyba svarstė naujas akademijos studentų pareigas⁷⁹, o lapkričio 29 d. Mogiliavo arkivyskupas metropolitas Vaclovas Žylinskis (Wacław Żyliński) jas patvirtino⁸⁰. Žinoma, kad šios jau 78 punktų pareigos naudotos ir 1882 m. (beje, ant dokumento yra nuoroda apie inspektoriui įteiktą 1839 m. gegužės 30 d. instrukcijos kopiją)⁸¹. Pastaroji informacija, tikėtina, ir suklaidino Wodzianowską, teigusią, kad tai identiški dokumentai ir netikrinsią regulų turinio. 1862 m. pareigose yra akivaizdus buvusių taisyklių tęstinumas, buvusiųjų punktų redagavimas, tačiau taip pat yra ir naujovių.

Galima pripažinti, kad 1862 m. regulos genezė toli gražu nėra aiški. Klausimas galbūt net nebūtų kilęs, jei ne skirtinguose archyvuose fiksuoti, ne vieną redagavimo sluoksnį turintys ir į 1862 m. regulą tik kai kuriais aspektais panašūs šaltiniai – vis tos pačios akademijos alumnų pareigos (*Obowiązki Alumnów Akademii*)⁸², kurias maniau esant vėlesniais – 1886 m. – regulos kūrimo variantais. Vis dėlto detali minėtų šaltinių analizė tokios prielaidos nepatvirtino. Galima konstatuoti, kad Rusijos valstybiniame istorijos archyve saugomų alumnų pareigų redaguotas variantas su nustatytais bent trimis redagavimo sluoksniais (vadinamasis „92-osios“ bylos studentų pareigų variantas)⁸³, jos punktų konkretūs taisyimai nerodo, kad būtent tokio turinio dokumentą redaguojant buvo sukurtas Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos Rankraščių skyriuje saugomas⁸⁴ alumnų pareigų variantas (vadinamasis LMAVB variantas). Tačiau „92-ojoje“ bylo-

⁷⁹ Akademijos valdybos posėdžio protokolas, 1862-12-01, in: *SPB CVIA*, f. 46, ap. 2, b. 5, l. 88; Mogiliavo arkivyskupo metropolito raštas akademijos valdybai gražinant minėtas studentų pareigas vykdymui, 1862-11-29, in: *RVIA*, f. 826, ap. 3, b. 88, l. 91.

⁸⁰ *Obowiązki Alumnów Akademii* [su akademijos rektoriaus Aleksandro Beresnevičiaus ir Mogiliavo arkivyskupo metropolito Vaclovo Žylinskio parašu], [1862-11-29], in: *RVIA*, f. 826, ap. 3, b. 86, l. 74–82; *Obowiązki Alumnów* [su rektoriaus Aleksandro Beresnevičiaus parašu], in: *RVIA*, f. 826, ap. 3, b. 88, l. 84–90. Beje, beveik identiškas šių taisyklių nuorašas saugomas *LNMMB RS*; žr. *Obowiązki Alumnów Akademii*, in: *LNMMB RS*, PR–338, l. 3–8. Dokumentas su Kauno Metropolijos kunigų seminarijos bibliotekos antspaudu, jame skiriasi keleto žodžių rašyba, regulos skyriai numeruojami arabiškais, o ne lotyniškais skaitmenimis.

⁸¹ *Obowiązki Alumnów Akademii*, [1862-11-29], in: *RVIA*, f. 826, ap. 3, b. 86, l. 74.

⁸² *Obowiązki Alumnów Akademii*, in: *LMAVB RS*, f. 342, b. 574, l. 1–7; *Obowiązki Alumnów Akademii*, in: *RVIA*, f. 826, ap. 3, b. 92, l. 468–476.

⁸³ *Obowiązki Alumnów Akademii*, in: *RVIA*, f. 826, ap. 3, b. 92, l. 468–476.

⁸⁴ *Obowiązki Alumnów Akademii*, in: *LMAVB RS*, f. 342, b. 574, l. 1–7.

je saugomas dokumentas rodo, kad būta dar vienos, galbūt ankstyvesnės regulos, kurią sudarė 74 punktai. Būtent pastarąją redaguojant ir papildant buvo kuriama LMAVB saugomo dokumento tipo regula, kurios datos dar nepavyko tiksliai nustatyti. O ir šis dokumentas buvo ne kartą redaguojamas (identifikuoti kelių sluoksnių įrašai juodu rašalu, penki – įvairių spalvų pieštukais).

Vis dėlto galima įvardyti prielaidų ir dėl „92-osios“ bylos taisymų ir pildymų datavimo bei autorystės. Taisymai „92-ojoje“ byloje daryti išskirtine rašysena (pavyzdžiui, 26 punkto taisymai l. 470v). Tokia rašysena identifikuota kitoje byloje, 1857 m. datuojamame dokumente. Šio dokumento pabaigoje būtent tokia rašysena buvo parašyta keletas sakinių⁸⁵. Rašysena, įrašai ir dokumentų kontekstas leidžia daryti tokią prielaidą: galbūt tai Vincento Lipskio (Imperatoriškosios Romos katalikų dvasinės akademijos inspektorius 1842–1855 m., 1857 m., rektorius 1855–1856 m.)⁸⁶ daryti pataisymai. Jau pagrįsčiau galima teigi, kad šie redagavimo sluoksniai „92-ojoje“ byloje atsirado dar iki 1862 m. regulos, o ne kuriant 1886 m. regulą.

Punktų pernumeravimai „92-osios“ bylos reguloje leidžia daryti prielaidą, kad naudojantis numanoma ankstyvesne regula (minėtoji 74 punktų), buvo kuriama ir 1862 m. regula, kurios keli nuorašai saugomi RVIA („86 byla“, „88 byla“⁸⁷), o dar vienas – LNMMB RS (vadinamasis „PR“ variantas)⁸⁸. Tokią galimą seką rodytų regulos punktų numeracijos kaita „92-osios“ bylos dokumente. Ji tris kartus keista – kai kur atitinka LMVAB RS⁸⁹, kai kur – LNMMB RS („PR“), kai kur – RVIA „86-osios bylos“⁹⁰ bylų dokumentų numeraciją. Taip pat joje aiškiai atkuriamas 74 punktų regulos variantas.

Klausimų kykla dėl išsamios dienotvarkės atsiradimo skyriuje „Apie drausmės pareigas“. Vis dėlto dienotvarkė turėjo būti *iš kažkur* paimta ir

⁸⁵ Metropolito Vaclovo Žylinskio raštas Tiraspolio vyskupui sufraganui Vincentui Lipskiui, 1857-01-29, in: *RVIA*, f. 826, ap. 3, b. 78, l. 23–24.

⁸⁶ Irena Wodzianowska, *op. cit.*, p. 92, 94.

⁸⁷ Obowiązki Alumnów Akademii, in: *RVIA*, f. 826, ap. 3, b. 86, l. 74–82.

⁸⁸ Regula be datos, bet beveik identiška *RVIA* (f. 826, ap. 3) 86 byloje saugomai. Vis dėlto *LNMMB RS* saugomame dokumente skiriasi keleto žodžių rašyba, regulos skyriai numeruojami arabiškais, o ne lotyniškais, kaip kitose minimose regulose, skaitmenimis); žr. *Obowiązki Alumnów Akademii*, in: *LNMMB RS*, PR–338, l. 3–8.

⁸⁹ Žr. papildomą pieštuku ir tušu taisytą numeraciją nuo Nr. 1 iki 46, atsiradusią išbraukus 5-ąjį 74 punktų regulos punktą (*Obowiązki Alumnów Akademii*, in: *RVIA*, f. 826, ap. 3, b. 92, l. 468–470, 473–474).

⁹⁰ Žr. numeraciją l. 473, kuri prasideda 42 punktu (*Obowiązki Alumnów Akademii*, in: *RVIA*, f. 826, ap. 3, b. 92, l. 473–476).

įterpta. Ji neabejotinai egzistavo ir funkcionavo. (Atkuriamą senąją numeraciją ir jos pratęsimą pernumeruojant, pavyzdžiui, kai atsiranda 47 punktas su dienotvarke.) Minėtoje numanomoje 74 punktų reguloje nebuvo atskirai išskirta ar pavalandžiui nurodyta alumnų dienotvarkė. Jos nebuvimas leidžia daryti prielaidą, kad ji buvo ankstyvesnė už kitas minėtas regulas. Išsamios dienotvarkės neišskyrimas į atskirus punktus yra būdingesnis ankstyvesnių akademijos regulų⁹¹ bruožas.

LMAVB RS regulos variante tokia konkreči dienotvarkė jau yra. Jos punktai yra priskirti prie ketvirto regulos skyriaus *Obowiązki karności*⁹². Tiksliau – būtent dienotvarke šis regulos skyrius ir prasideda. 1862 m. (ir „PR“ ir „86-osios“ bylos) dokumentų variantuose dienotvarkė iš ketvirtos dalies perkelta į penktą regulos dalį „Apie elgesį ir tvarką (*Obowiązki obyczajności i porządku*)⁹³. Taip ketvirta dalis *Obowiązki karności* sutrumpėja nuo 22 iki 11⁹⁴, o penktoji pailgėja nuo buvusių 22 iki 33 punktų⁹⁵. Kad regulos redagavimas vyko tokia seka, rodo LMAVB RS dokumento varianto redakciniai įrašai: l. 5v tarp 58 ir 59 punkto mėlynu pieštuku krašte nurodyta įterpti „32–42“⁹⁶. Taigi nurodoma įterpti šiuos detalios dienotvarkės punktus. Būtent taip perdėliojus punktus reguloje, gauname „PR“, RVIA „86-osios“ bylos dokumento variantą (nors ne identiška, o tik jiems artima). Be to, faktiškai įterpti ne 32–42, o 32–41 punktai. Paskutinė, šeštoji dalis, kurioje apibrėžiamas elgesys su sergančiais (*Porządek względem chorych*), skiriasi labiausiai. LMAVB RS dokumente šioje dalyje yra 7, o LNMMB RS („PR“) ir „86-osios“ bylos dokumentuose 5 punktai.

Buvo svarstyta prielaida, kad galbūt nebuvo jokios ankstesnės 74 punktų regulos. Galbūt tie 74 punktai buvo naujai sugalvoti kuriant 1862 m. regulą ir paskui redaguojami pasidėjus prieš akis kitas jau buvusias regulas,

⁹¹ Instrukcja dla Kleryków o obowiązkach ich karności, l. 63–67. Instrukcija (pirmasis teksto sluoksniu) pasirašyta Akademijos rektoriaus kanauninko Antano Fijalkovskio (Antoni Fialkowski). Fijalkovskis buvo Vilniaus Romos katalikų dvasinės akademijos rektoriumi 1838 m. gruodį – 1842 m. birželį, t. y. iki iškeliant akademiją į Sankt Peterburgą. Sankt Peterburge rektoriumi jau buvo Ignatas Holovinskis. Galbūt jis arba inspektorius redagavo, taikė instrukciją Sankt Peterburgui. Iškalbinga, kad ši instrukcija saugoma tarp vyskupijų ribų keitimo dokumentų – XIX a. penkto dešimtmečio pabaigos, būtent Holovinskio valdymo laikotarpio dokumentų.

⁹² 32–40 punktai (*Obowiązki Alumnów Akademii*, in: LMAVB RS, f. 342, b. 574, l. 3–4).

⁹³ 47–56 ar 55 punktai (*Ibid.*, l. 6–7).

⁹⁴ 31–41 punktai (*Ibid.*, l. 5–6).

⁹⁵ 42–73 punktai (*Ibid.*, l. 6–8).

⁹⁶ *Ibid.*, l. 5.

taisant klaidas, iš jų kažką nurašant, įterpian? Tačiau vargu ar taip buvo. Pavyzdžiui, beveik viskas, kas taisyta „92-osios“ bylos (pirminio numeravimo dokumente arba vadinamajame originale) 41 punkte⁹⁷, atsispindi LMAVB RS dokumento 50⁹⁸ ir „PR“ bei RVIA „86-osios“ bylos regulos 38 punkte⁹⁹. O „92-osios“ bylos 40 punktas¹⁰⁰ yra identiškias LMAVB RS 49¹⁰¹ punktui; originalo papildymai atsispindi „PR“ ir RVIA „86-osios“ bylos regulos 37 punkte¹⁰². Panašiai ir su originalo 45 punktu¹⁰³. Visas tekstas identiškias LMAVB RS dokumento 54 punktu¹⁰⁴. Originale ir LMAVB RS dokumente taisymai mėlynu pieštuku tie patys. Tiesa, paskutinio redaguojant įterpto žodžio *tylko* LMAVB RS dokumente nėra, o originale yra. Po taisymų tekstas yra identiškias „PR“ ir RVIA „86-osios“ bylos dokumento 42 punktu¹⁰⁵.

Visose reguose identiškiai skamba „92-osios“ bylos pirminio numeravimo arba vadinamojo originalo 46 punktas¹⁰⁶ (LMAVB RS dokumento tai – 55 punktas¹⁰⁷, „PR“ ir „86-osios“ bylos – 43 punktas¹⁰⁸): *Plotek, obmów, posądzań ani słuchać, ani rozsiewać nie będą*; [šioje vietoje originale ir „PR“ dokumente – kabliataškis, kitur – kablelis] *przeciw zwierzchności* [z mažoji – originale, kitose reguose – Z didžioji] *też nie szemrać i drugich do szemrania nie pobudzać, ale własne postępowanie pilnie rozbierać mają najpierwej*. Beje, panašus, nors ilgesnis, toks punktas yra ankstesnėse taisyklėse alumnam¹⁰⁹. Yra ir daugiau identiškų punktų¹¹⁰. Taigi ir perimamumą, ir kaitą redagavimo

⁹⁷ Obowiązki Alumnów Akademii, in: RVIA, f. 826, ap. 3, b. 92, l. 473.

⁹⁸ Obowiązki Alumnów Akademii, in: LMAVB RS, f. 342, b. 574, l. 5.

⁹⁹ Obowiązki Alumnów Akademii, in: LNMMB RS, PR–338, l. 6; Obowiązki Alumnów Akademii, in: RVIA, f. 826, ap. 3, b. 86, l. 78.

¹⁰⁰ Obowiązki Alumnów Akademii, in: RVIA, f. 826, ap. 3, b. 92, l. 473.

¹⁰¹ Obowiązki Alumnów Akademii, in: LMAVB RS, f. 342, b. 574, l. 5.

¹⁰² Obowiązki Alumnów Akademii, in: LNMMB RS, PR–338, l. 5–6; Obowiązki Alumnów Akademii, in: RVIA, f. 826, ap. 3, b. 86, l. 78.

¹⁰³ Obowiązki Alumnów Akademii, in: RVIA, f. 826, ap. 3, b. 92, l. 474.

¹⁰⁴ Obowiązki Alumnów Akademii, in: LMAVB RS, f. 342, b. 574, l. 5.

¹⁰⁵ Obowiązki Alumnów Akademii, in: LNMMB RS, PR–338, l. 6; Obowiązki Alumnów Akademii, in: RVIA, f. 826, ap. 3, b. 86, l. 78.

¹⁰⁶ Obowiązki Alumnów Akademii, in: RVIA, f. 826, ap. 3, b. 92, l. 474.

¹⁰⁷ Obowiązki Alumnów Akademii, in: LMAVB RS, f. 342, b. 574, l. 5.

¹⁰⁸ Obowiązki Alumnów Akademii, in: LNMMB RS, PR–338, l. 6; Obowiązki Alumnów Akademii, in: RVIA, f. 826, ap. 3, b. 86, l. 79.

¹⁰⁹ [30 punktas], Instrukcja dla Kleryków Akademii o obowiązkach ich karności, l. 65.

¹¹⁰ Pavyzdžiui, „92-osios“ bylos 22 punktas, LMAVB RS dokumento 22 punktas, „PR“ 21 punktas ir „86-osios“ bylos 21 punktas; „92-osios“ bylos 52 punktas, LMAVB RS

sluoksniuose nustatyti galima. Manytina, kad redagavimų sluoksniai rodo būtent 1862 m. regulos kūrimą arba minėtos regulos yra tam laikotarpiui artimi dokumentai.

1862 m. akademijos studentų pareigos. 1862 m. studentų pareigose matyti akivaizdus pokytis – struktūruotas teminis skirstymas: 1¹¹¹ skyrius – priėmimas į akademiją (*Przyjęcie do Akademii*), 2 – religinės pareigos (*Obowiązki religijne*), 3 – studijų pareigos (*Obowiązki naukowe*), 4 – drausmės pareigos (*Obowiązki karności*), 5 – elgesio ir tvarkos pareigos (*Obowiązki obyczajności i porządku*), 6 – tvarka sergantiesiems (*Porządek względem chorych*)¹¹². Tokios struktūros nebuvo ankstesniuose studentų pareigų variantuose. Sistemingo disciplinavimo pastanga akivaizdi. Ryški naujovė – detalios dienotvarkės įtraukimas į regulą (5 skyrius). Įvyksta varpu tebeskaičiuojamo laiko „perdavimas“ studentams. Ir jis nėra priskiriamas prie „drausmės pareigų“. Dienotvarkės paisymas, tinkamas disponavimas laiku – dvasininkų luomui deramo elgesio ir tvarkos sąlyga.

Detaliau žvelgiant į 1862 m. regulą, įvertinant joje pasirodžiusias naujoves, pasakytina, kad bendra loginė punktų dėstymo seka, reikšmingumo akcentai panašūs į ankstesniųjų akademijos studentų pareigų variantus. Pirmame skyriuje (1–6 punktai) vėl atsirado punktas, kad į akademiją niekas nebus priimtas be vyskupo žinios (1 punktas). Toliau rašoma apie egzaminus, savų daiktų atsisakymą mokantis akademijoje, kad kabinetuose, miegamajame, valgykloje vietos užimamos pagal atvykimo į akademiją laiką. Visa tai jau vienaip ar kitaip buvo paminėta ankstesnėse taisyklėse, tačiau pastebėtina, kad pasaulietinės valdžios dalyvavimas priimant į akademiją visiškai neminimas. Iš imperijos įstatymų toks reikalavimas nedingo, tačiau vidaus tvarkos dokumente jis nepaminėtas. Antras regulos skyrius „Religinės pareigos“ turėjo 17 punktų, kuriais reglamentuotos religinės praktikos, jų reguliarumas, formuoti bažnytinės liturgijos atlikimo

dokumento 61 punktas, „PR“ 59 punktas ir „86-osios“ bylos 59 punktas; „92-osios“ bylos 56 punktas, LMAVB RS dokumento 65 punktas, „PR“ 63 punktas ir „86-osios“ bylos 63 punktas; „92-osios“ bylos 60 punktas, LMAVB RS dokumento 69 punktas, „PR“ 67 punktas ir „86-osios“ bylos 67 punktas; „92-osios“ bylos 64 punktas, LMAVB RS dokumento 73 punktas, „PR“ 71 punktas ir „86-osios“ bylos 71 punktas; „92-osios“ bylos 66 punktas, LMAVB RS dokumento 74 punktas, „PR“ 72 punktas ir „86-osios“ bylos 72 punktas.

¹¹¹ Numeracija būtent arabiškais skaitmenimis (Obowiązki Alumnów Akademii, [su akademijos rektoriaus Aleksandro Beresnevičiaus ir Mogiliavo arkivyskupo metropolito Vlaclovo Žylinškio parašu], [1862-11-29], in: *RVIA*, f. 826, ap. 3, b. 86, l. 74–82).

¹¹² Obowiązki Alumnów Akademii, in: *RVIA*, f. 826, ap. 3, b. 86, l. 74–82.

įgūdžiai, laikysena jos metu. Dominuoja *bendros* religinės praktikos, o asmeninės maldos – arba visiškai draudžiamos (11 punktas), arba galimos jei netrukdoma kitiems (22 punktas). Bendrosios meditacijos turėjo vykti kasdien ryte 5.30 val. (sekmadienį 6.30 val.) prieš šv. Mišias. Buvo numatytos bendros 3 dienų rekolekcijos – pradedant mokslo metus ir prieš šv. Velykas bei asmeninės – 3 dienų prieš aukštuosius ir 1 dienos prieš žemuosius šventimus. Svarbu, kad jos komponuojamos į studentų religines pareigas, nors iki tol jos buvo dvasios tėvo (kapeliono) pareigų dalimi¹¹³. Vis dėlto pastebėtina, kad tokios rekolekcijos akademijoje buvo trumpesnės už iki tol buvusias penkių dienų rekolekcijas¹¹⁴. Detaliai aptarta meditacijų eiga, laikysena jų metu (skaitymo būdas ir klausymasis): ne paviršinis klausymasis, o įsigilinimas į tai, kas išgirsta, realizavimas (*Wszak Pan IEZUS mówi: bądźcie czynicielami słowa a nie słuchoczymi tylko*¹¹⁵). Reglamentuotas išpažinties dažnumas, Švč. Sakramento priėmimas (privaloma dėvėti kamžą; 22 punktas), papunkčiui išdėstytos akademijos koplyčios (taip pat vadintos ir bažnyčia) kuratoriaus pareigos. Šiame skyriuje akcentuotas studentų dvasinių praktikų įgūdžių formavimas, bendruomeniškumo jausmo ugdyimas. Trečias skyrius – „Studijų pareigos“ – trumpesnis, tik 7 punktų. Nenuostabu, kad kaip ir ankstesnėse regulose, čia reikalauta dalyvavimo paskaitose, uolumo mokantis ir ruošiantis egzaminams, tačiau aiškiai reglamentuotas skaitymas – tik nuo privalomų pareigų atliekamu laiku, tik dvasiniam lavinimui reikalingos knygos (25–26 punktai), atskirai minimas praktinis prancūzų ir vokiečių kalbų mokymasis (beje, pastarasis dar minimas ir penkto skyriaus 51, 53 punktuose). Vėlgi pasakytina, kad teologinės aukštosios mokyklos studentams mokymosi pareigos reglamentuotos ne taip konkrečiai kaip religinės. Skyriuje „Drausmės pareigos“ (31–41 punktai) dėstomi nurodymai apie pagarbią laikyseną akademijos vyresnybės ir jų sprendimų atžvilgiu, aiškinami santykiai su inspektoriumi, prefektu (inspektorius padėjėju), cenzoriumi arba senjoru (padėjėjas skiriamas iš studentų tarpo) bei detalizuojamos pastarojo kompetencijos (kitų studentų priežiūra dėl dalyvavimo paskaitose, religinėse praktikose, laisvalaikio ir pan.).

Penktas skyrius „Elgesio ir tvarkos pareigos“ (42–73 punktai) – ilgiausias ir jame tarsi pratęsimos ankstesnių skyrių (religinių, drausmės pa-

¹¹³ Akademijos valdybos posėdžio protokolas, 1839-05-30, in: *SPB CVIA*, f. 46, ap. 1, b. 410, l. 60–61.

¹¹⁴ 9-as instrukcijos kapelionui punktas; *Ibid.*, l. 61.

¹¹⁵ Obowiązki Alumnów Akademii, in: *RVIA*, f. 826, ap. 3, b. 86, l. 76; Obowiązki Alumnów Akademii, in: *LNMMB RS*, PR–338, l. 4.

reigų) nuostatos. Diegiamas paklusnumas vyresnybei ir jos nurodymams. Akcentuojama, kad elgesys turi būti deramas luomui (42 punktas). Ne kartą pabrėžiamos visų bendros praktikos (mokantis, religinės ar poilsio metu), asmeninės valios suvaržymas dėl pareigų pripažįstamas kaip vidinio tobulumo išraiška (45 punktas). Perspėjama ir dėl draugysčių ar visokių sąjungų (*wszelkich związków*), kurios, be kitų atnešamų blogybių, esą išstumia Dievo meilę (44 punktas). Taigi sugrįžo 1839 m. instrukcijų nuostata dėl „visokių sąjungų“ draudimo, nors komentuota ji kitame kontekste. 1839 m. ši nuostata talpinta šalia apsimitinėjimo, barnių (elgesio normų pažeidimo), o 1862 m. kaip priešinga vieningumo/bendrumo ir susitaikymo dorybei. Taip pat vėl sugrįžo 1839 m. instrukcijoje buvę reikalavimai: vykstant atostogų ar iš jų grįžtant mieste nebūti, o tik akademijoje (62 punktas), o iš atostogų grįžus pateikti klebono ir savo aprašymą apie jas (63 punktas). Šie punktai rodo ne tik buvusią studentų elgesio kontrolę, bet ir studentų mobilumą. Vėlgi buvo vardijami detalūs gyvenimo akademijoje ir elgesio joje reikalavimai – nurodymai to, kas, kur ir kaip leidžiama (viskas vyksta tik su vyresnybės žinia ir sutikimu) ir to, kas draudžiama (kontaktai su ekonomu, pagalbiniu personalu) – draudžiama rūkyti, kortų žaidimai ir kitos pramogos be vyresnybės žinios (68 punktas). Ankstesnėse taisyklėse buvęs ne vienas nurodymas dėl išvaizdos 1862 m. sutrauktas į vieną 73 punktą: turintiems šventimus, reikalaujama kirpti tonzūrą, o šiaip – plaukus kirpti trumpai, negalima iš kitų išsiskirti apranga ar apavu, nenaudoti jokios parfumerijos. Iš to, kad išvaizdai reglamentuoti pakako vieno regulos punkto, galima daryti prielaidą, jog ši gyvenimo akademijoje sfera dažnai pažeidinėjama nebuvo. „Tvarka ligonių atžvilgiu“ (74–78 punktuose) detalizuota plačiau (informuoti apie sergantįjį studentą inspektorių ir kapelioną, lankyti negalima, dėvimi specialūs ligoninės drabužiai, nurodoma speciali dieta).

Detaliau peržvelgus 1862 m. regulą, įvertinant joje pasirodžiusias naujoves, pasakytina, kad bendra loginė punktų dėstymo seka, reikšmingumo akcentai panašūs į ankstesnių studentų pareigų variantus. Konkretios dienotvarkės „atsiradimas“ tarp studentų pareigų – inovacija, kurią dvasininkų rengimo įstaigos kontekste sietume su daug veiklų turinčio atlikti asmens tinkamu laiko organizavimu, deramu luomo pareigų atlikimo įgūdžių formavimu.

1886 m. regula: pirmiausia – maldingumas. Naujas akademijos vidaus gyvenimo taisyklės svarstė jos valdyba, tvirtino Mogiliavo arkivyskupas metropolitas. Asmenybių faktorių regulų kaitoje tarsi praleidome, nors juo neabejojame. 1884 m. buvo paskirtas naujas akademijos rektorius, pasikei-

tė ir inspektorius. Reikšminga, kad naujasis rektorius Albinas Franciszekas Symonas buvo paskirtas po Rusijos ir Apaštalu Sosto derybų, pasibaigusių 1882 m. pabaigoje. Rektorius ėmėsi ne tik akademijos statuto (1884 m. buvo parengtas naujo statuto projektas), bet ir vidaus gyvenimo reformos. Taigi ir naujos regulos, patvirtintos 1886 m., parengimas sietinas su jo matomu dvasininkų rengimu ir laikysenos modeliu, o domėje turėtinas visas su pop. Leono XIII pontifikatu siejamų Bažnyčios reformų kontekstas.

1886 m. akademijos regula, lyginant ją su ankstesnėmis, ne vienu punktu kitaip organizavo studentų gyvenimą. Nuo ankstesniųjų taisyklių skyrėsi ne tik kai kurių punktų turinys, bet ir dėstymo struktūra, akcentai. Akivaizdžiau atpažįstamas dvasininko idealas išreikštas ne tik išorės ženklais, bet ir dvasiniu gyvenimu. Jame ryškesnis dorybių siekimas (pamaldumas, kuklumas), didesnis dėmesys skirtas studijuojančiųjų dvasinėms praktikoms ir pratyboms, įvestos aštuonių dienų rekolekcijos.

1886 m. regulos 1 punkte beveik atkartojamas 1833 m. akademijos įstatų paragrafas apie akademijos paskirtį, tačiau toliau aiškiai akcentuojama po-tridentinė nuostata dėl vyskupo/arkivyskupo atsakomybės už dvasininkų rengimą, pabrėžiamas Bažnyčios kanoninis mokymas rengiant dvasininkus. Pirmiausia – maldingumas, o tik paskui mokslas, pirmiausia – regulos paisymas, „savo paties“ nuomonės atsisakymas, bendras visiems alumnams gyvenimo būdas – tokie reikalavimai išdėstyti regulos skyriuje apie priėmimą į akademiją (3 punktas). Šiame skyriuje nebeliko administracinio pobūdžio nurodymų, kas ir kaip priimami į akademiją. Jame dar kartą pakartojama, kad vyskupas siunčia į akademiją ir kad sava valia būtų padarytas apsisprendimas joje „atsidėti maldingumui ir mokslams“. Pirmiausia – maldingumas. Tačiau reikšminga ir kita – savo valios reikalavimas. Tolesniuose regulos punktuose *sava* valia, nuomonė, individualumas – kritikuojami ir disciplinuojami, eliminuojami.

Trečias skyrius pavadintas „Apie pamaldumą“ (4–22 punktai). Visų pirma pabrėžti pamaldumo ir bažnytinio gyvenimo pagrindai, ypač pabrėžiamas klierikų gyvenimo šventumas, turintis juos išskirti iš kitų tikinčiųjų (4 punktas). Atskirai aiškintos pamaldumo praktikos. Išpažinties, Švč. Sakramento priėmimo dažnumas liko toks pat kaip nurodyta ir ankstesnėse taisyklėse („bent kartą kiekvieną mėnesį“), o rekolekcijos pailgėjo – nurodomos aštuonių dienų rekolekcijos¹¹⁶. Yra prielaidų manyti, kad

¹¹⁶ Šaltiniai rodo, kad tokio ilgumo rekolekcijos pradėdamos 1890–1891 mokslo metais; žr. *Liber in quo inscribuntur ea, quae in Academia contingunt*, 1883-[06-11] [-1895-02-25], in: *SP CVIA*, f. 46, ap. 1, b. 945, l. 136, 153.

akademijoje praktikuotas šv. Ignaco Lojolos šių dvasinių pratybų metodas. Wodzianowska, nors ir nenurodydama šaltinio, mini, kad dvasios tėvu 1891–1894 m. buvęs Justinas Dovydaitis vedė rekolekcijas akademijoje pagal šv. Ignacą Lojolą¹¹⁷. Žinome, kad būtent juo rėmėsi Jonas Mačiulis (Maironis) (1898 m. lapkritį – 1900 m. spalį buvęs akademijos alumnų dvasios tėvu) dvasinėse konferencijose aiškindamas meditacijos praktikas¹¹⁸. Svarbu pastebėti, kad tai buvo būdinga ne tik akademijai. Šv. Ignaco Lojolos rekolekcijų metodas minimas seminarijoje Vilniuje¹¹⁹. Pastarosios bibliotekoje XIX a. buvo ir Jėzuitų vienuolijos regula¹²⁰. Šv. Ignaco Lojolos rekolekcijos minimos ir Žemaičių (Telšių) seminarijos reguloje¹²¹. Šios seminarijos studentas nuo 1894 m. Kazimieras Paltarokas prisimena, kad būtent pagal šv. Ignaco vadovėlį vyko pirmosios rekolekcijos ir jo knygą visiems reikėjo turėti¹²². Galima daryti prielaidą, kad nors pasaulietinė valdžia uždraudė Jėzuitų ordino veiklą Rusijos imperijoje 1820 m., dvasininkų rengimo įstai-gose išliko šio ordino dvasingumo ugdymo praktikos. Jų kontroliuoti pasaulietinė valdžia neturėjo būdų.

Teologinių tekstų skaitymo balsu valgomajame tradicija fiksuota ir 1886 m. (10–11 punktai), konkrečiai nurodoma kuo pradedamas skaitymas – Šv. Raštu, Katalikų Bažnyčios martirologu. Beje, kaip ir 1839 m. inspektoriaus instrukcijos 30 punkte. Taip pat svarbu pažymėti, kad Rožinio kalbėjimas kaip maldingumo praktika išskiriamas atskirame regulos punkte (18 punktas). Tikėtina, kad toks dėmesys susijęs su pop. Leono XIII dėmesiu šiai maldai. 1883, 1884 m. jis išleido enciklikas ir spalio mėnesį paskyrė šv. Rožinio kalbėjimui¹²³. Ne kartą buvo akcentuota, kad pamaldumo praktikoms vadovauja dvasios tėvas, į jį turi kreiptis klierikai

¹¹⁷ Irena Wodzianowska, *op. cit.*, p. 242.

¹¹⁸ Jan Maculewicz, Konferencye do Alumnów R. K. Akademii, in: *Maironio lietuvių literatūros muziejus*, R 19943, l. 3, 12, 49, 90, 94, 120, 123, 124.

¹¹⁹ Dionisas Sobolevskis, Ketveri buvimo Vilniaus seminarijoje metai, 1888–1892, [1897], in: *LVIA*, f. 419, ap. 4, b. 7, l. 121.

¹²⁰ *Reguły Societatis Iesu*, Vilnae: Typis Acad: Soc: I., 1682. Ši knyga su Vilniaus vyskupijos seminarijos antspaudu (antspaudas – rusų kalba). (Žiūrėtas leidinys, kurio šifras *Nacionaliniame publikuotų dokumentų archyve* – KC133648/1682; in: <http://www.epaveldas.lt>.)

¹²¹ *Regulae Seminarii dioecesanii Samogitiensis*, in: *KAKA*, b. 363, Caput III, (lapai nesunumeruoti).

¹²² Vysk. Kazimieras Paltarokas, *Gyvenimo bruožai: Atsiminimai*, parengė Bronius Antanaitis, Elena Neniškytė, Vilnius: Lietuvių katalikų mokslo akademija, 2005, p. 48.

¹²³ http://www.encyclopedia.jrank.org/ROM_SAC/ROSART_Lar_rosarium; <http://www.miraclerosarymission.org/leo.htm>, (2013-01-21).

Akademijos bažnyčia, vaizdas iš pirmojo akademijos kiemo. Vilmos Žaltauskaitės nuotr. 2008

Nežinomas fotografas. Akademijos bažnyčios vaizdas. XIX a. pabaiga – XX a. pradžia. 99 x 136 mm (KAKA, albumas Nr. 32, fotografija 15 (albumo lapai nenumeronuoti). Tokia fotografija iš Lenkijos marijonų provincijos archyvo Varšuvoje publikuota knygoje: Tadeusz Górski MIC, *Błogosławiony Jerzy Matulewicz*, Warszawa: Wydawnictwo Księży Marianów, 2005, įklija tarp p. 112–113.

Dalis bažnyčios nenustatyto autoriaus sieninės tapybos (XIX a. pabaiga – XX a. pradžia) yra išlikusi. 1950 m. ji buvo uždažyta, o 1973–1976 m. dalis jos restauruota (Restauracijos darbų ataskaita, [1976], in: *Valstybinio paminklų apsaugos ir kontrolės komiteto archyvas Sankt Peterburge*, H–1712).

Bažnyčios interjere išlikusios mozaikinės grindys, marmurinis šventinto vandens indas kambarėje prie įėjimo į bažnyčią (Опись внутреннего архитектурного убранства по зданию бывшей РКДА, in: *Valstybinio paminklų apsaugos ir kontrolės komiteto archyvas Sankt Peterburge*, H–403/2; Valstybės saugomo pastato daiktų, įrangos, inventoriaus aprašas, [1971], in: *Ibid.*, H–1587).

Šventinto vandens indas prie įėjimo į akademijos bažnyčią. XIX a. penktas dešimtmetis. Vilmos Žaltauskaitės nuotr. 2008

Akademijos bažnyčios sienų tapybos fragmentas. XIX a. pabaiga – XX a. pradžia (atidengtas XX a. aštuntame dešimtmetyje). Vilmos Žaltauskaitės nuotr. 2008

Akademijos bažnyčios mozaikinių grindų fragmentas. Vilmos Žaltauskaitės nuotr. 2008

(18, 20 punktas). Ne inspektorius, o dvasios tėvas. Šioje reguloje ženklėsnis inspektorius ir dvasios tėvo kompetencijų atskyrimas. Nors pamaldumo ugdymas buvo akcentuojamas ir 1886 m. reguloje, tačiau ketvirtas skyrius – „Apie studijas“ – taip pat trumpas nebuvo. Jame 14 punktų su labai konkrečiais nurodymais alumnams (pašalinti kliūtis mokymuisi – per dažnus svečių priėmimus, pokalbius, susirašinėjimus laiškais ir pan.; 23 punktas). *Silentium* praktika nurodoma ne tik dvasinių pratybų metu, bet ir mokantis. Iš 1862 m. regulos beveik nepakeisti pakartoti 27, 29 punktai apie uolumą mokantis, rengiant pamokslus, homilijas. Skaitymas buvo labiau reglamentuotas. Jeigu 1862 m. regulos 27 punkte buvo nurodyta be vyresnybės žinios neturėti ir neskaityti knygų, nepriskiriamų dvasininkų ugdymui, tai 1886 m. reguloje bent keletas punktų minėjo skaitymą, knygas ir pan. Pavyzdžiui, 29 punktas – neskaityti daugiau nei dvi valandas, 30 – susilaikyti nuo smalsaus ir tuščio daugybės knygų skaitymo, 32 – be vyresnybės leidimo neskaityti Bažnyčios uždraustų knygų (tokia galimybė buvo numatyta), 33 – be vyresnybės leidimo neįsinešti knygų ar laikraščių ir kitiems neduoti skaityti. Taip pat turėtume paminėti, kad ir kituose regulos skyriuose buvo skirta dėmesio alumnų lektūrai. Nurodoma ne tik ko neskaityti, bet ir kas turi būti skaitoma: Šv. Raštas, Romos martirologas (9 punktas), *Kristaus sekimas*¹²⁴, Tridento katekizmas (19 punktas). Atskirai paminėtinas 31 punktas, raginantis užsiimti teologija, bažnytiniu mokslu, „o grynai pasaulietinėmis disciplinomis ir laisvaisiais menais, tokiais kaip muzika, tapyba ir pan., tegul neužsiiminėja, nebent gavę vyresniųjų leidimą ir laisvu nuo akademinų užsiėmimų laiku“. Visiškas veiklos orientavimas į dvasingumo praktikas, o „dykinėjimo, visų blogybių ir žalos amžinajam gyvenimui priežasties, uoliai tevengia“ (29 punktas.) Ir mokantis ugdomas paklusnumas vyresnybei, eliminuojama individuali laikysena: „34. Apskritai studijų reikaluose ir literatūrinėse pratybose niekas tegul nesielgia pagal savo supratimą ir valią, bet verčiau tegul sutinka vadovautis vyresniųjų sprendimais ir nuomone“.

1886 m. regulos penktame skyriuje „Apie drausmę“ (37–53 punktai) ryškus krikščioniškosios nuolankumo dorybės ugdymo kontekstas. Tik jame paaiškinamas ir suprantamas paklusnumo vyresnybei reikalavimas, savo valios ir supratimo atsisakymas: „nes savęs paties išsižadėjimas yra ypač maloni Dievui auka, mielesnė už atnašas ir deginamąsias aukas“

¹²⁴ Tomo Kempiečio veikalas *Kristaus sekimas*. Dvasinių pratybų praktikose dažnai minimas kūriny.

(40 punktas). Šis regulos skyrius, nors ir išlaikė kai kuriuos buvusius ankstesnių pareigų variantų reikalavimus (pavyzdžiui, 41 punkto turinys – dėl pagarbos išraiškos – artimas ankstesnių regulų turiniui¹²⁵ arba deklaruojamas bendras ir broliškas sugyvenimas), yra pasikeitęs būtent dėl paklusnumo, nuolankumo dorybių eksplikavimo.

Šeštame skyriuje „Apie dienos tvarką, kurios turi laikytis alumnai“ (54–62 punktai) buvo išdėstyta dienotvarkė. Esą nuo jos ir kitų punktų laikymosi priklauso kiekvieno „dorybių ir mokymosi“ pažanga (54 punktas). Dienotvarkėje, lyginant su ankstesnėmis regulomis, esminių pasikeitimų nebuvo: diena prasidėdavo varpo dūžiu 5 val. (per šventes 6 val.), baigdavosi 10 val. vakaro. Mokymas, poilsis persipynę su dvasinėmis praktikomis – rytinės maldos, apmąstymai, dalyvavimas šv. Mišiose, Švč. Sakramento lankymas po pietų, vakarinės maldos akademijos koplyčioje. Reikalaujama paisyti tylos (išskyrus poilsio metą), dalyvauti bendrose praktikose, maldose, paskaitose ar poilsyje (62 punktas).

Septintas skyrius „Apie kuklumą“ (63–74 punktai) – ypatingas iki tol buvusių regulų kontekste. Be abejo, ir ankstesnėse regulose ši krikščioniška dorybė buvo minima, tačiau atskirai išskirta nebuvo. Tuo tarpu naujosios regulos 65 punktas skelbė, kad „Kuklumą, kuris yra ypatinga jaunuolių, o juo labiau klierikų, puošmena ir papuošalas, tegul uoliai išlaiko tiek namuose, tiek už jų ribų“. 1886 m. reguloje aiškiai reikalaujama prisiminti savo pašaukimą, ugdyti tinkamą dvasininkui (*Clerici, Clerikos*)¹²⁶ laikyseną (63, 64 punktas). 63 punkte, be kita ko, rašoma, „kad visi klierikai, pašaukti tarnauti Dievui, taip formuotų savo gyvenimą ir visus papročius, kad apranga, laikysena, eisena, kalba ir visais kitais dalykais atrodytų ne kitaip kaip rimti, santūrūs ir pilni tikėjimo“. Galima teigti, kad vėlesniuose punktuose šis reikalavimas tikslintas ir detalizuotas: vėl nurodymai dėl eisenos (66), kalbėjimo manieros (67), vėl sugrįžtama prie deramos aprangos (72–73 punktuose): „tenesirodo apsirengę kitaip, o tik vilkėdamas klieriko sutaną“ (73 punktas). Beje, 72 punktas, kuriame rašoma apie deramą klieriko išvaizdą, beveik identiškas anksčiau komentuotam 1862 m. regulos 73 punktui (dėl tonzūros kirpimo).

Taigi naująją regulą rengiant būta ir tiesioginio buvusių punktų perėmimo, tačiau taip pat būta akivaizdžių naujovių, kurios sietinos su nauja

¹²⁵ Žr. 15 punktą (Instrukcja dla uczniów Akademii o obowiązkach i ich karności, l. 5).

¹²⁶ Algirdas Jurevičius, „Pasaulietinių ir hierarchinių tarnysčių sankirta Lietuvos pavyzdžiu“, in: *Lietuvių katalikų mokslo akademijos metraštis*, Vilnius, 2009, t. 32, p. 14.

Nežinomas fotografas. Akademijos poilsio salėje. XIX a. pabaiga. 120 x 173 mm
(Kazimiero Šaulio fotografijų albumas, in: *KAKA*, albumas Nr. 2, l. 15r)

Fotografijoje galima identifikuoti Kazimierą Šaulį – stovi trečioje eilėje penktas iš kairės, kuris akademijoje studijavo 1895–1899 m. Iliuminuotas pop. Leono XIII portretas leidžia teigti, kad tuo metu minima su jo pontifikatu susijusi šventė (daugiau apie popiežiaus švenčių paminėjimus akademijoje žr. Vilma Žaltauskaitė, „Lietuvių kalba ir jos vartotojai imperatoriškojoje Sankt Peterburgo Romos katalikų dvasinėje akademijoje XIX amžiaus pabaigoje“, in: *Archivum Lithuanicum*, Vilnius, 2009, t. 11, p. 283–297).

Bažnyčios laikysena pop. Leono XIII pontifikato metais. Rusijos imperijoje veikusiose dvasininkų rengimo institucijose į ją buvo atsižvelgiama formuojant būsimų dvasininkų tapatybę. 1886 m. regula išsiskiria iš kitų ir tuo, kad joje yra skyrius „Apie poilsį“ (75–85 punktai). Poilsio išskyrimas reguloje – modernybės ženklas, nors poilsis nepaliekamas individualiam apsisprendimui, jis nėra suprantamas kaip laisvalaikis – „laikas sau“. Poilsis taip pat reglamentuojamas nurodant, kad jis turi būti deramas dvasininkui: „visur teišlaiko tą rimtumą ir santūrumą, kuris dera klierikams“ (83 punktas). Taip pat ir šioje veiklos dalyje ryškus bendruomeniškumo ugdymas. Būtent tokį turinį turėjo ir savitos akademijos viešosios šventės bei asmeninės alumnų šventės, kurios taip pat buvo minimos akademijoje¹²⁷. Poilsis turėjo

¹²⁷ Plačiau apie tai žr. Vilma Žaltauskaitė, „Lietuvių kalba ir jos vartotojai imperatoriškojoje Sankt Peterburgo Romos katalikų dvasinėje akademijoje XIX amžiaus pabaigoje“, in: *Archivum Lithuanicum*, Vilnius, 2009, t. 11, p. 279–306.

būti bendras ir bendrose erdvėse (poilsio auloje, sode). Individualiam atsisiskyrimui buvo reikalingas inspektoriaus leidimas (76 punktas). XIX a. pabaigos alumnų egodokumentai¹²⁸ rodo, kad ir tokio laiko turėta. Jis skirtas saviugdai, dvasinėms praktikoms, socialinei veiklai. Iškalbingas moderniųjų nacionalizmą raiškos akademijoje kontekste yra paskutinis regulos punktas: „85. Visi tesisaugo to nusiteikimo, dėl kurio vieni apie kitus, kilusius iš kito krašto yra pratę blogai atsiliepti, o verčiau ir tebūna palankiai nusiteikę, ir abipusiškai terodo ypatingai šiltus jausmus“. Rektorius Aleksandras Kakovskis (Aleksander Kakowski, rekt. 1910–1913) savo nuopelnu laikė tai, kad sugebėjo suvaldyti moderniųjų nacionalizmą proveržius akademijoje. Įdomu, kad pažymėjo ypatingą inspektorių lietuvių (Jurgio Matulaičio ir Pranciškaus Būčio) nuopelną¹²⁹. Regula sudarė tam prielaidas.

XIX a. pabaigoje Imperatoriškojoje Romos katalikų dvasinėje akademijoje funkcionavusi regula kitų XIX a. akademijos studentų pareigų ar taisyklių kontekste išsiskyrė struktūra ir turinio visapusiškumu. Ja reglamentuota bendra gyvenimo tvarka ir ritmas, didžiulis dėmesys skirtas studentų dvasinėms pratyboms, praktikoms, kurios komentuotos Bažnyčios mokymo principais. Regulos punktų argumentavimas Bažnyčios mokymu šioje reguloje aiškesnis nei ankstesnėse. Dvasininkų luomo tapatybę siekiama formuoti, įtvirtinti ne tik išoriniais luomui būdingais ženklais – elgesio, išvaizdos reglamentavimu, bet ir dvasinio gyvenimo organizavimu.

Reguloje fiksuotas bendruomeniškumo ugdymas, pabrėžta pagarba vyresnybei, aukštesniam socialiniam statusui. Tai buvo būdingas katalikų dvasininkų tapatybės bruožas.

Išvados. Romos katalikų dvasinėje akademijoje XIX a. funkcionavusios regulos – tai akademijos vidaus gyvenimą reglamentuojantys dokumentai, kuriais formuota dvasininkų luomo tapatybė. Pasaulietinės valdžios pastangos reglamentuoti Katalikų Bažnyčios veikimą imperijoje neabejotinai turėjo įtakos, tačiau būta ir pasaulietinės valdžios sunkiai kontroliuojamų akademijos gyvenimo, ugdymo sferų, kurios leido formuoti katalikų dvasininkų luomo tapatybę, nenutolstant nuo Bažnyčios mokymo. Romos katalikų dvasinė akademija, rengusi dvasininkus Rusijos imperijai, nors ir turėjo pai-

¹²⁸ Povilas Januševičius, *op. cit.*

¹²⁹ Aleksander Kakowski, „Łagodził spory narodowościowe“, in: *Wspomnienia o Błogostawionym Jerzym Matulewiczu*, zebrał i opracował Jan Bukowicz MIC, Tadeusz Górski MIC, (ser. *Fontes Historiae Marianorum*, 3), Warszawa: Wydawnictwo Księży Marianów, 1996, p. 175–176.

syti valstybės lūkesčių šio luomo atžvilgiu, bet dvasininkų ugdyme, jų tapatybės formavime siekė vadovautis potridentinėmis Bažnyčios nuostatomis.

Pasaulietinio gyvenimo ženklai, pasaulietinei tapatybei būdingi bruožai dar yra matomi XIX a. ketvirto penkto dešimtmečio akademijos vidaus gyvenimo taisyklėse (regulose), tačiau vėlesniais dešimtmečiais jie nyksta, vis labiau koncentruojamasi į konfesinės tapatybės reglamentavimą, deramą pašaukimo realizavimą, dvasingumo ugdymą, sielovados praktikų įgūdžių formavimą.

Akademijos regulų turinio pokyčiai nuo XIX a. ketvirto dešimtmečio iki 1886 m. regulos gali reikšti, kad akademija vis labiau tolo nuo oficialios „valstybinės“ jos sampratos ir darėsi vis labiau teologine katalikų dvasininkų rengimo įstaiga. Tokiomis nuostatomis ugdomas dvasininkas – pirmiausia ištikimas Bažnyčios tarnas – buvo opozicija pasaulietinės valdžios jau nuo XIX a. pradžios modeliuojamam pasaulietinei valdžiai lojalaus dvasininko tipui. Kita vertus, valdžios pozicija dvasininkų rengimo instituciją veikė kaip represuojantis, stagnuojantis faktorius.

Akademija, reglamentuodama alumnų vidaus gyvenimą, siekė atlaikyti ir pasaulietinės valdžios spaudimą, ir ugdyti ištikimus Bažnyčios tarnus. Tokiam tikslui pasiekti turėjo tarnauti visas buvimo akademijoje laikas.

Akademijos regulų tekstų ir jų nuorašų identifikavimas, tekstų redagavimas, jų funkcionavimas rodo jas buvus ne statišku, o į sociokultūrinio gyvenimo pokyčius reaguojančiu tekstu, turėjusiu tikslą formuoti socialinę elgseną, vertybines nuostatas, luomo tapatybę.

Katalikų dvasininkų luomo formavimas pagal valdžios modelį dvasininkų rengimo įstaigose vyko, tačiau vyko ir kitas procesas, netapatų pirmajam. Vyko dvasininkų luomo – kaip asmenų, kurie rankų uždėjimu paskiriami liturginei tarnybai¹³⁰ – tapatybės formavimas, kuriame pirmiausia buvo paisoma Bažnyčios mokymo.

¹³⁰ Herbert Vorgrimler, *Naujasis teologijos žodynas*, iš vokiečių kalbos vertė Gediminas Žukas, Kaunas: Katalikų interneto tarnyba, 2003, p. 160.

SIGNS OF IDENTITY FORMATION OF THE CLERGY ESTATE IN THE
RULES OF THE 19TH CENTURY: THE CASE OF THE ACADEMY OF
ROMAN CATHOLIC THEOLOGY

Vilma Žaltauskaitė

Summary

In historiography, the notion of rules (Latin: *Regulae*) is mainly found in analysing the organisation and activities of the Catholic Church friaries. The priest training institutions – the seminaries and academies – however, had their own internal life rules, the so called duties or orders.

This survey covers the analysis of the rules in the 19th c. of the Academy of Roman Catholic Theology, which was active in Vilnius (1833–1842) and later in St Petersburg (1842–1918). We hold the opinion that the rules, which consist of the set of orders to be followed in the internal life of the Academy, is a specific source which allows both restoring the everyday life of that time and analysing the ways the collective identity of the Catholic clergy estate was formed in the institutional confessional environment. The identity is defined as the formation of the perception of belonging to a certain conceptual and communication sphere.

The aim of the article is to record and analyse the change of the internal life rules in the Academy considering the rules as the main reference in the formation of the identity of the clergy estate and in this context analyse the ways the identity of studying individuals (students of the spiritual seminaries or already priests) was formed and strengthened by regulating the whole spectrum of the academy life.

The conclusions are that despite being encouraged to take into consideration the government's expectations with regards to the clergy estate the Academy of Roman Catholic Theology, which trained the clergymen in the Russian Empire, however, sought to follow the canons and decrees of the Council of Trent.

Signs of secular life and elements characteristic to the secular world still existed in the Academy's internal life rules in the 1830s–1840s; such elements, however, fade away in the rules of later decades with the increasing concentration of the rules on the regulation of confessional identity, proper realization of spiritual mission, spiritual education and the formation of practical skills for pastoral care.

These substantial changes might imply that the Academy was gradually moving away from its official political conception and was transforming into an increasingly stronger pro-theological establishment, which educated the clergy estate of the Catholic Church. Such attitude for educating priests – first and foremost devoted servants of the Church – was oppositional to the vision of the political government.

Identification of the texts and duplicates of the Academy's rules, the amending and functioning of the rules' texts demonstrate that the rules were taking into consideration the changes in socio-cultural life and did not remain a static set of orders, but were aimed at shaping social behaviour and values.

Publikacija

IMPERATORIŠKOSIOS ROMOS
KATALIKŲ DVASINĖS AKADEMIJOS
SANKT PETERBURGE
1886 M. REGULA

Imperatoriškosios Romos katalikų dvasinės akademijos Sankt Peterburge regulos perrašas atliktas iš šios akademijos leidinio *Academia Caesarea Romano-Catholica Ecclesiastica Petropolitana anno academico 1891–1892*, Petropli: Officina typographica S. M. Nikolaev, 1891, p. 11–22. Originale įterpti žodžiai perraše pateikiami laužtiniuose skliaustuose [...]; taip pat daroma ir vertime į lietuvių kalbą. Išnašos komentarams perraše ir vertime žymimos skaičiais, originale esančios išnašos perraše ir vertime žymimos žvaigždute.

Romos katalikų dvasininkų rengimo įstaigų regulos įdėmaus tyrėjų žvilgsnio sulaukia nedažnai, nors kai kuriuose tyrimuose minimos¹. Keletas publikuojamos 1886 m. regulos punktų (5, 6, 19, 38, 51, 52, 54, 85) buvo išversta į lenkų ir lietuvių kalbas². Čia pirmą kartą publikuojamas visos regulos vertimas į lietuvių kalbą.

Perrašą parengė ir iš lotynų kalbos vertė Mintautas Čiurinskas, komentarus parašė Vilma Žaltauskaitė.

¹ Plačiau apie regulų tyrimus žr. šio tomo p. 67–70.

² Tadeusz Górski, *Błogosławiony Jerzy Matulewicz*, Warszawa: Wydawnictwo Księży Marianów, 2005, p. 28–29; Tadeusz Górski MIC, *Palaimintasis Jurgis Matulaitis*, iš lenkų kalbos vertė Teresė Danguolė Šniūrevičiūtė, Kaunas: Marijonų talkininkų centro leidykla, 2009, p. 32–33.

REGULAE

pro Alumnis Academiae a Magnifico Rectore Fr. A. Symon digestae atque
a p. m. Alexandro-Casimiro Gintowt Archiepiscopo Metropolitanano
Mohiloviensi an. 1886 approbatae.

CAPUT I.

De fine Academiae.

1. Academia Ecclesiastica Romano-Catholica Petropolitana eum in finem instituta est, ut in ea Clerici clarioris indolis ex dioecesibus Imperii Russiaci et Regni Poloniae a suis Locorum Ordinariis electi, in virtute, pietate ac disciplinis ecclesiasticis ad praescriptum ss. Canonum sub auctoritate Archiepiscopi Mohiloviensis pro tempore existentis plenius et perfectius instituantur, quatenus legis divinae peritiores et virtute maturiores, nec non, quantum fieri potest, gradu aliquo in Theologia aut Jure Canonico insigniti, ministeria ecclesiastica, praesertim graviora, sibi aliquando iniungenda, cum fructu exercere possint.

CAPUT II.

De Alumnorum in Academiam admissione.

2. In Academiam non alii admittuntur Alumni, nisi qui a suis Locorum Ordinariis missi, eorumque testimonio de bona sua indole, de progressu in scientiis theologicis, nec non de vitae suae probitate muniti sint.

3. Quisquis in numerum Scholasticorum Academiae cooptatus secum firmiter statuere debet, se regulas Academiae juxta Superiorum interpretationem sancte observaturum, a communi omnium Alumnorum vivendi ratione nunquam arbitrio suo discessurum et pietatis literarumque studio sua sponte vacaturum; neque enim ii quibus stimulandis coërcendisve severitate poenarum opus est, digni sunt hujus vitae instituto.

CAPUT III.

De pietate.

4. Quum pietas Christiana et Dei timor verae sapientiae initium constituent, vitaeque sanctitas multo major debeat esse in Clericis quam in ceteris

Vertimas

REGULA

Akademijos auklėtiniams sudaryta garbingojo rektoriaus br. A. Symono¹, 1886 m. patvirtinta didžiai gerbiamo Mogiliavo arkivyskupo metropolito Aleksandro Kazimiero Gintauto²

I SKYRIUS

Apie Akademijos tikslą

1. Romos katalikų Sankt Peterburgo dvasinė akademija yra įsteigta tam, kad joje gabesnieji Rusijos imperijos ir Lenkijos Karalystės klierikai, parinkti vietos ordinarų, visapusiškiau ir išsamiau būtų mokomi dorybių, maldingumo ir bažnytinių disciplinų, kaip nurodoma šv. kanonuose, vadovaujant tuometiniam Mogiliavo arkivyskupui, kad jie geriau pažintų Dievo įstatymą ir subrandintų dorybes, taip pat kiek bus pajėgūs, pasiekę kurį nors teologijos ar kanonų teisės mokslų laipsnį³, galėtų vaisingai vykdyti bažnytines pareigas, ypač svarbesniašias⁴, kurios jiems bus paskirtos.

II SKYRIUS

Apie alumnų priėmimą į Akademiją

2. Į Akademiją siunčiami tik tie alumnai, kurie yra pasiūsti savųjų vietų ordinarų ir yra gavę jų liudijimą apie gerus savo gebėjimus ir pažangą teologijos moksluose, taip pat apie nepriekaištingą savo gyvenimą⁵.

3. Kiekvienas priimtas į Akademijos mokinių tarpą turi tvirtai apsispręsti šventai laikytis Akademijos regulos pagal vyresniųjų išaiškinimą ir niekada remdamasis savo paties nuomone nenukrypti nuo bendro visiems alumnams gyvenimo būdo ir savo valia atsidėti maldingumui ir mokslams; nes niekas, kuriems skatinti ar tramdyti reikia pasitelkti bausmių griežtumą, nėra verti šios gyvenimo nuostatos.

III SKYRIUS

Apie pamaldumą

4. Kadangi krikščioniškas pamaldumas ir Dievo baimė yra tikrosios išminties pradžia, tai ir klierikų gyvenimo šventumas turi būti daug didesnis

Fidelibus, ideo Alumni Academiae in primis pietati vitaeque ecclesiasticae acquirendae, fovendae ac perficiendae summo studio adlaborabunt, vocationemque, quam Deus illis impertire dignatus est, etiam atque etiam considerabunt.

5. Intra Quadragesimam³ cujusvis anni academici omnes Alumni per octo dies praeside Directore spirituali, vel alio idoneo sacerdote, spiritualibus vacabunt exercitiis, intra quae altissimum servabunt silentium.

6. Singulis porro mensibus semel saltem, nec non in quibusvis majoribus solemnitatibus ad Confessionem et s. Synaxim omnes accedent; memores de caetero moniti sacrosanctae Synodi Tridentinae, quae hortatur et obsecrat per viscera misericordiae Dei, ut omnes et singuli, qui Christiano nomine censentur, s. Communionem frequenter suscipiant, ut ipsa vere eis sit animae vita et perpetua sanitas mentis. Singuli porro Alumni suum habeant Confessarium, eumque non sine justa causa mutant.

7. Singulis diebus mane et vespere omnes precibus communibus in Ecclesia academica intererunt, mane meditationem et vespere examen conscientiae facient, Missae sacrum devote audient, et post prandium Sanctissimum Sacramentum visitabunt. Praeterea singulis diebus Dominicis piis exhortationibus, quae per Directorem spiritualem in Ecclesia academica haberi solent, intererunt.

8. Diebus Dominicis et Festivis omnes in Ecclesia academica hora statuta Missae solemniter aliisque sacris officiis intererunt.

9. Intra preces matutinas et vespertinas, nec non intra meditationem nemo privatas suas preces aliave pietatis officia peraget, sed omnes ad ea, quae a lectore praeleguntur, diligenter attendent, ad versiculos et orationes clara voce respondebunt, et quotiescumque Missam, Vesperas, aliave officia divina cantare contigerit, omnes cantabunt.

10. In triclinio praeter orationes ante et post refectionem praescriptas, intra mensem fiet lectio ex libro a Praeposito indicato. Lectionem hanc praecedet semper lectio ex Scriptura s. excipiet vero lectio Martyrologii Romani.

11. Ad praelegendas in Ecclesia preces et meditationem, nec non ad legendum in triclinio intra mensam, singuli, juxta ordinem adventus sui in Academiam, per unam hebdomadam officio lectoris fungetur: legent vero voce gravi, clara et distincta, ut ab omnibus audiri et intelligi possint.

12. Ministrabunt porro Alumni ad omnes Missas, quae in Ecclesia academica intra horam 6–7 ½ a Superioribus et Professoribus leguntur, et quidem bini et bini ex cursu secundo ad Missam, primariam dictam, et singuli

nei kitų tikinčiųjų; todėl Akademijos alumnai tededu visas pastangas įgyti visų pirma pamaldumo ir bažnytinio gyvenimo pagrindus, juos puoselėti ir tobulinti, nuolat permąstydami pašaukimą, kurį jiems malonėje suteikė Dievas.

5. Kiekvienų akademiinių metų gavėnios metu visi alumnai aštuonias dienas, vadovaujant dvasios vadovui ar kitam tinkamam kunigui, turės atsidėti dvasinėms pratyboms, kurių metu bus laikomasi visiškos tylos.

6. Bent kartą kiekvieną mėnesį, taip pat per kiekvienas didesnes šventes visi teatlieka išpažintį ir priima Švč. Sakramentą, atmindami švenčiausio Tridento Susirinkimo⁷ nurodymą, kuris ragina ir įpareigoja dėl didžio Dievo gailėstingumo, kad visi ir kiekvienas, kuris nešioja krikščionio vardą, dažnai priimtų Šv. Komuniją, kad ji išties būtų jų sielos gyvybė ir dvasios sveikata. Be to, kiekvienas alumnas teturi savo nuodėmklausį ir jo tenekeičia be reikšmingos priežasties.

7. Kiekvieną dieną rytą ir vakarą visi tedalyvauja bendrose maldose Akademijos bažnyčioje⁸, rytą teatlieka apmąstymą, o vakare – sąžinės tyrimą, šventų Mišių teklauso pamaldžiai ir po pusryčių teaplanko Švenčiausiąjį Sakramentą. Be to, kiekvieną sekmadienį tedalyvauja maldinguose pamokymuose, kuriuos paprastai Akademijos bažnyčioje praveda dvasios vadovas.

8. Sekmadieniais ir švenčių dienomis visi Akademijos bažnyčioje nustatytą valandą tedalyvauja Mišių iškilmėje ir kitose pamaldų apeigose.

9. Rytinių ir vakarinių maldų metu, taip pat apmąstymo metu niekas tenekalba savo asmeninių maldų ar neatlikinėja kitų maldingumo pareigų, bet visi atidžiai teklauso to, ką skaito skaitantysis, į eilutes ir maldas aiškiu balsu teatsakinėja, o kada tik tektų giedoti Mišias, Vakarinę ar kitas liturgines valandas, visi tegieda.

10. Valgomajame be nustatytų maldų prieš ir po valgio mėnesį tebūnie skaitoma iš vyresnybės nurodytos knygos. Prieš šiuos skaitinius visuomet tebūna skaitinys iš Šv. Rašto ir tebūnie pradedama nuo skaitinių iš Romos martyrologo.

11. Skaitant maldas bažnyčioje ir meditaciją, taip pat skaitant valgomajame valgymo metu, kiekvienas tegul vykdo skaitovo pareigas vieną savaitę pagal savo atvykimo į Akademiją seką; teskaito rimtai, aiškiai ir supranta, kad visi galėtų girdėti ir suprasti.

12. Taip pat visi alumnai tepatarnauja visoms skaitytinėms Mišioms, kurios Akademijos bažnyčioje tarp 6 ir 7½ val. yra laikomos vyresniųjų ir profesorių, ir būtent po du; ir po du iš antrojo kurso – mišioms, vadinamoms

ex cursu tertio et quarto ad Missam Magnifici Rectoris atque Inspectoris, ex cursu vero primo ad reliquas Missas, juxta ordinem adventus sui in Academiam, per unam hebdomadam.

13. Ad quasvis etiam functiones sacras et solemnes tam in Ecclesia academica quam in aliis Ecclesiis civitatis, quoties opus fuerit, ministrabunt, juxta ordinem auctoritate Inspectoris designandum: qua in re nemo alterius officium occupabit, munera autem, quae sibi obvenerint, unusquisque diligenter adimplebit.

14. Singuli ab Missas servituri Missale tempore opportuno praeparabunt, signaque debito ordine ibi disponent; ad functiones vero sacras ministraturi, in primis Coeremoniarius, partes suas ex Rubricis diligenter addiscent, omnesque sacrarum ceremoniarum regulas ab Ecclesia praescriptas aut probatas stricte servabunt.

15. Quoties in Ecclesiam procedunt, et loci sanctitatem et conveniendi causam attente cogitabunt, debitamque pietatem, modestiam ac silentium servabunt.

16. In domo Dei a quibusvis colloquiis, risu aut strepitu, a clamorosa precum recitatione vel Missae celebratione, ab oculorum et mentis divagatione sedulo sibi cavebunt. Quoties eos in aliqua Ecclesia civitatis adesse contigerit, in sacristia, nisi functio alicujus id requirat, non morabuntur, sed omnes mox ad chorum, finito vero officio divino, statim domum procedent.

17. Publica ministeria sacra privatis suis devotionibus semper anteponent, sed non ideo has negligent; justam tamen in eis pro statu suo mensuram servabunt, nec decurtantes eas aut minuentes, nec nimis cum studiorum ordinisque domestici detrimento protrahentes aut multiplicantes.

18. Rosarii recitatio omnibus valde commendatur, ut sin minus quotidie partem ejus tertiam juxta piorum consuetudinem, totum semel saltem per hebdomadam recitent; ceteris vero in devotionibus piisque exercitiis Patris spiritualis judicium sequentur.

19. Habebunt omnes pios libellos ab Ecclesia vel a catholicis antistitibus probatos aut commendatos, ex quibus quotidie aliquid, non studii sed propriae aedificationis gratia, legent. Praeter scripturam s. familiaris sit eis libellus De imitatione Christi et aureum plane ac utilissimum opus Catechismus concilii Tridentini.

20. In rebus conscientiae Patrem spiritualem consulere non negligent, ejusque consiliis ac monitis humiliter acquiescent.

21. Scholas publicas semper a brevi oratione incipiant, et cum simili oratione finiant.

pirmosiomis. Ir po vieną iš trečiojo ir ketvirtojo kursų – garbingojo rektoriaus ir inspektoriaus laikomoms mišioms, o iš pirmojo kurso – likusioms mišioms, laikantis jų atvykimo į Akademią sekos, po vieną savaitę.

13. Taip pat kai tik prireiks tegul patarnauja per šventas apeigas ir iškilmes tiek Akademijos bažnyčioje, tiek kitose miesto bažnyčiose⁹ pagal tvarką, kurią savo valdžia nustatys inspektorius; tai darydami niekas tenesiima kito užduoties, o kiekvienas stropiai tevykdo jam tekusią pareigą.

14. Kiekvienas ruošdamasis patarnauti Mišioms laiku teparuošia mišiolą, jame derama tvarka sudėlioja žymenis, o ruošdamiesi patarnauti šventoms apeigoms, visų pirma ceremonmeisteris, iš Rubrikų atidžiai teismoksta savo veiksmus ir griežtai tesilaiko visų Bažnyčios nustatytų ir patvirtintų šventųjų apeigų taisyklių.

15. Kai įžengia į bažnyčią, visuomet teatsižvelgia į vietos šventumą bei susirinkimo priežastį ir tesilaiko deramo pamaldumo, kuklumo ir tylos.

16. Dievo namuose tegul stropiai vengia bet kokių pokalbių, juoko ar triukšmo, rėksmingo maldų kalbėjimo ar Mišių aukojimo, klaidžiojimo akimis ar mintyse. Kai jiems teks būti kurioje nors miesto bažnyčioje, jei tik to nereikalauja jų atliekamos pareigos, tegul neužsibūna zakristijoje, bet visi iš karto tegul eina į chorą, o pasibaigus liturginėms valandoms – tiesiai į namus.

17. Visuomet tegul teikia pirmenybę šventam patarnavimui viešumoje prieš asmenines maldingumo praktikas, bet dėl to jų neapleidžia, bet teskiria joms deramą vietą pagal savo užimamą padėtį, jų netrumpindami ir nemažindami, bet ir pernelyg neištesdami bei nepadaugindami, kad nekenktų mokslams ir vidinei tvarkai.

18. Visiems labai rekomenduojama kalbėti rožinį, kad pagal maldingųjų paprotį sukalbėtų mažiausiai bent trečdalį jo kasdien, ir bent kartą per savaitę – visą vienu kartu. O dėl kitų maldingumo praktikų ir pratybų tegul vadovaujasi dvasios tėvo nuomone.

19. Visi teturi maldingo turinio knygų, aprobuotų arba rekomenduotų Bažnyčios ar katalikų vyskupų, iš kurių kasdien ką nors tepaskaito ne mokslų, o saviugdos labui. Be Šv. Rašto tebūnie jiems gerai žinoma knygelė apie Kristaus sekimą¹⁰ ir tikrai puikus bei didžiai naudingas veikalas – Tridento Susirinkimo katekizmas.

20. Sąžinės reikaluose tegul nevengia tartis su dvasios tėvu ir nuolankiai teklauso jo patarimų ir paraginimų.

21. Viešas paskaitas visuomet tepradededa nuo trumpos maldos ir panašia malda teuzbaigia.

22. Saepius per diem mentem ad Deum convertere eique se commendare consuescant.

CAPUT IV. De Studiis.

23. Quamvis omnes Alumni id praecipue statutum habere debent, ut pietate ac moribus ecclesiasticis animum imbuant, altero loco tamen hoc sibi agendum putent, ut omni cura ac diligentia studiis praescriptis incumbant. Quare necesse est ut in primis quaevis studiorum impedimenta removeant, uti frequentem externorum receptionem, mutua inter se colloquia, nimium epistolarum commercium, negotiorum quorumcumque tractationem et s. p.

24. Per domum, praesertim studiorum tempore, ne vagentur, nullus a cubiculo, ac a suo quidem loco discedat, aut cum alio usquam colloquatur, nisi quid breve necessitas aut humanitas postulet.

25. Nemo a scholis, repetitionibus et examinibus aberit, vel tarde veniet, nec inde, priusquam ea absoluta fuerint, discedet.

26. Repetitiones statutis per annum diebus viva voce vel in scripto perficiendas diligenter parabunt; sed et intra praelectiones quisque a Professore interrogatus, pro ingenii viribus et quomodo rem perceperit respondebit.

27. Intra praelectiones nec libros legent nec aliud quidquam agent, sed potius praeceptorum dicta attento animo, aut etiam calamo, excipient.

28. Dissertationes, homilias, conciones, aliaque litteraria exercitia a Superioribus sibi injuncta diligenter et intra tempus statutum praeparabunt.

29. Ultra duas horas nemo aut legendo aut scribendo in laborem incumbet, quin studia aliquantulo temporis intervallo intermittat; otium tamen, omnium malorum originem et aeternitatis detrimentum, sedulo fugient.

30. Antiquae memores sententiae: timeo unius libri lectorem, abstineant multorum librorum curiosa et vana lectione, quae scientiam solidam magis impedire solet, quam promovere.

31. Ante omnia in scientias theologiae et ecclesiasticas viriliter incumbant, tumque etiam in alias, quas ordo studiorum academicus praescribit; disciplinas autem mere profanas artesque liberales, uti musicam, picturam, et s. p. non tractabunt, nisi cum venia Superiorum et tempore ab academicis occupationibus⁴ libero.

32. Libros ab Ecclesia prohibitos non legent, nisi obtenta per Superiores facultate ab Archiepiscopo.

22. Teįpranta dažnai per dieną nukreipti mintis į Dievą ir save Jam pavesti.

IV SKYRIUS Apie studijas

23. Nors visi alumnai turi būti visų pirma nusiteikę pripildyti širdis maldingumo ir bažnytinių papročių, tačiau tesupranta, kad antras dalykas, kurį jie turi vykdyti, tai rūpestingai ir iš visų jėgų studijuoti numatytus mokslus. Todėl yra būtina, kad visų pirma pašalintų bet kokias kliūtis mokymuisi, tokias kaip dažnus svečių priėmimus, tarpusavio pokalbius, per dažną susirašinėjimą laiškais¹¹, užsiiminėjimą bet kokiais kitais reikalais ir panašius dalykus.

24. Kad nebūtų vaikštinėjama po namus, ypač mokymosi metu, niekas tegul neišeina iš kambario ar kitos savo vietos ir su kitais niekada tenesisneka, nebent trumpai verčiami reikalo ar mandagumo.

25. Visi tedalyvauja paskaitose, kartojimuose (pratybose, repeticijose per atsiskaitymus) ir egzaminuose ir niekas tegul nevēluoja ir iš jų neišeina anksčiau nei pasibaigs.

26. Nustatytomis metų dienomis atliekamiems kartojimams žodžiu ar raštu stropiai tepasirengia; taip pat ir paskaitų metu kiekvienas profesoriaus paklaustas pagal įgimtus sugebėjimus ir pagal tai, kaip yra supratęs dalyką, teatsako.

27. Paskaitų metu tegul neskaito nei knygų, nei ką nors kita veikia, bet verčiau susikaupę atidžiai teklauso arba užsirašinėja, ką sako dėstytojas.

28. Stropiai ir nustatytu laiku teparuošia pranešimus, homilijas, pamokslus¹² ir kitas literatūrinių pratybų užduotis, kurias jiems paveda vyresnieji.

29. Daugiau negu dvi valandas niekas tegul nebūna įsitraukęs nei į skaitymą, nei į rašto darbą, kad į studijas įsiterptų nedidelės pertraukėlės; tačiau dykinėjimo, visų blogybių ir žalos amžinajam gyvenimui priežasties, uoliai tevengia.

30. Atmindami seną posakį „Bijau vieną knygą teperskaičiusio žmogaus“ tesusilaiko ir nuo smalsaus bei tuščio daugybės knygų skaitymo, kuris paprastai trukdo, o ne padeda įgyti tvirtų žinių.

31. Visų pirma vyriškai tesiima teologijos ir bažnytinių mokslų, taip pat ir kitų, kuriuos numato akademinė studijų tvarka¹³, o grynai pasaulietinėmis disciplinomis ir laisvaisiais menais, tokiais kaip muzika, tapyba ir pan.

33. Nemo absque licentia Superiorum libros aut folia publica in domum introducet vel aliis legenda tradet; sed neque ex Bibliotheca academica⁵ libros inscio Bibliothecario sument; quos vero sumpserint, curam eorum habebunt et postquam perlegerint, vel quum ad ferias proficiscuntur, restituent.

34. In universa studiorum ratione et litterariis exercitationibus nemo suum sensum et voluntatem sequetur, sed permittet se potius Superiorum iudicio et arbitrio gubernari.

35. Caveant, ne in prospero studiorum successu animo extollantur, aliosque minus proficientes contemnant; aut dum res non ita feliciter flunt, deprimantur.

36. Non excusantur Alumni sub praetextu studiorum, quibus vacare debent, a servitio Ecclesiae, a lectionibus, repetitionibus, litterariis exercitiis, a scribendis dissertationibus, nec non ab examinibus tam annuis quam ad obtinendos gradus theologicos subeundis.

CAPUT V. De Disciplina.

37. Quum universa disciplinae academicae ratio Christiana et ecclesiastica contineatur obedientia, ideo Alumni Academiae excolendae huic virtuti potissimam dabunt operam.

38. Primum itaque, ut catholicos et in sortem Domini vocatos decet iuvenes, plenissimum praebebunt obedientiae obsequium Ecclesiae Catholicae legibus et praescriptis, quas magna alacritate addiscere, et sincero amore exaequi curabunt.

39⁶. Debitum porro sacrum sibi esse iudicabunt, Metropolitanum Archiepiscopum, auctoritati cuius subsunt, maxime revereri, et in omnibus in quibus ab eo dependent obtemperare, et ad Deum pro eo orare.

40. Praepositis etiam Academiae qui in ecclesiastica eorum educatione et institutione ejusdem Metropolitanus Archiepiscopi supplent vices, obedientiam praestabunt hilarem, promptam, alacrem et integram: omnia eorum mandata, in rebus etiam minimis, ex bona conscientia exaequentes, monitis et consiliis ex animo obtemperantes, correptiones poenasque, quas forte meruerint, patienter subeuntes. Quod si quis eorum aliquid eis opponen-

tegul neužsiiminėja, nebent gavę vyresniųjų leidimą ir laisvu nuo akademinųjų užsiėmimų laiku.

32. Tegul neskaito Bažnyčios uždraustų knygų, nebent gavę per vyresnius arkivyskupo leidimą¹⁴.

33. Niekas be vyresniųjų leidimo į namus tegul neįsineša knygų ar laikraščių ir kitiems tegul neduoda skaityti; o ir iš Akademijos bibliotekos tegul neima knygų be bibliotekininko žinios. O paimtosiomis tegul rūpinasi ir po to, kai perskaito ar išvykdami atostogų, tesugrąžina.

34. Apskritai studijų reikaluose ir literatūrinėse pratybose niekas tegul nesielgia pagal savo supratimą ir valią, bet verčiau tegul sutinka vadovautis vyresniųjų sprendimais ir nuomone.

35. Tevengia didžiuotis studijų pasiekimais, kai sekasi labai gerai, ir tegul neniekina kitų, kuriems einasi sunkiau; ir tegul nebūna menkinami, jei kurie nors dalykai ne taip sklandžiai pavyksta.

36. Prisidengdami dingstimi, kad turi atsidėti studijoms, alumnai tenebūna atleidžiami nuo patarnavimo bažnyčioje, nuo skaitymo, kartojimų, literatūrinių pratybų, nuo baigiamųjų darbų rašymo, taip pat nuo egzaminų – tiek metinių, tiek laikomų teologijos laipsniui gauti.

V SKYRIUS

Apie drausmę

37. Kadangi visą akademinės disciplinos esmę sudaro krikščioniškas ir bažnytinis paklusnumas, todėl Akademijos alumnai tegul skiria ypač daug pastangų ugdyti šią dorybę.

38. Taigi visų pirma, kaip tinka katalikų jaunuoliams, pašauktiems į Dievo tarnybą, tegul rodo visišką paklusnumą Katalikų Bažnyčios įstatymams ir nurodymams, ir tesirūpina juos su užsidegimu išmokti ir su nuoširdžia meile vykdyti.

39. Tegul laiko savo šventa pareiga rodyti kuo didžiausią pagarbą arkivyskupui metropolitui, kurio valdžioje jie yra, ir paklusti visame, kame yra nuo jo priklausomi, ir melstis už jį Dievui.

40. Taip pat akademijos vyresnybei, kuri bažnytiniame jų ugdyme ir mokyje vykdo pareigas pavaduodami tą patį arkivyskupą metropolitą džiugiai, veikliai, paslaugiai ir visiškai tebūnie paklusnūs: visus jų nurodymus, net ir dėl smulkmenų, sąžiningai vykdydami, noriai klausydami jų raginimų ir patarimų, suvaržymus ir bausmes, kurių gal būt nusipelnys, kantriai priimdami. O jeigu kuris nors iš jų dėl ko nors sugalvos jiems prieštarauti,

dum esse duxerit, re coram Deo serio perpensa, rationes, quas in partem contrariam habet, reverenter eis exponet, quae si rejectae fuerint, nihilo minus alacriter voluntati eorum se subiiciet et imposita sibi exaequetur: quum abnegatio sui ipsius hostia sit Deo acceptissima atque sacrificiis et holocaustis suavior.

41. Debito pariter honore tam interno quam externo eosdem Superiores suos et Praeceptores prosequuntur. Ideo dicta eorum et facta curiose non investigabunt, nihil sinistrum de iis sentient aut loquentur, suumque eis honorem per inclinationem, capitis detectionem aut osculum manus exhibebunt, coram eis cubicula visitantibus, aulas scholasve intrantibus vel inde exeuntibus assurgent, et ad propositas sibi ab eis quaestiones⁷ stando respondebunt.

42. In rebus ad disciplinam academicam spectantibus proximum moderatorem Inspectorem Academiae habebunt et reverebuntur, in quibusvis negotiis et difficultatibus eum consulent, dictisque ejus ac monitis parebunt. Cum vero Inspectorem in ordine domestico servando juvet vicesque ejus saepe suppleat Praefectus, ideo par huic reverentia et obedientia ab Alumnis praestanda est.

43. Ex ipsis praeterea Alumnis Inspector cum scitu Rectoris singulis annis Alumnum Seniore, Curatorem Ecclesiae academicae, nec non Curatorem infirmorum nominabit, certasque eis ordinis domestici partes tractandas committet; quicumque ad munia haec nominati fuerint, libenter ea suscipient et diligenter exercebunt, caeterorum autem nemo in eorum officia su[se?] ingeret, sed contra in rebus, quae ad functiones eorum spectant, omnes eis parebunt.

44. Officia Alumni Senioris sunt: 1) jussa Superiorum Alumnis et Alumnorum postulationes justas atque honestas ad Superiores deferre; 2) indicare Inspectori Alumnos, qui ex ordine sacris caeremoniis inservire, aut alia officia publica sive domi sive in Ecclesia exercere debent; 3) Alumnos, quoties hi domo exeunt, postremus sequi atqui[e?] videre, ne quis eorum in plateis moretur, a sociisve discedat; 4) indicare Inspectori Alumnos factos aegrotos; denique 5) eidem Inspectori omnes graviores in Academia diei eventus significare.

45. Curatoris Ecclesiae academicae est: 1) curam habere sacristiae, vasorum, paramentorum, totiusque suppellectilis sacrae, nec non nitoris et decoris ipsius Ecclesiae; 2) praeparare et disponere omnia quae ad Missas aliaque sacra officia in Ecclesia academica celebranda requiruntur*; 3) curare ut in Tabernaculo Sanctissimum continuo asservetur lampasque coram

gerai apsvarstę dalyką prieš Dievą, pagarbiai jiems teiškėdavo turimus priešingus argumentus, o jeigu jie bus atmesti, vis dėlto žvaliai tepaklūsta jų valiai ir vykdo tai, kas jiems paskirta; nes savęs paties išsižadėjimas yra ypač maloni Dievui auka, mielesnė už atnašas ir deginamąsias aukas.

41. Tą pačią deramą pagarbą tiek savo viduje, tiek išoriškai terodo tiems patiems savo vyresniesiems ir dėstytojams. Todėl tegul smalsaudami ne tyrinėja jų posakių ir poelgių, nieko netinkamo jų atžvilgiu tenejaučia ir nekalba, ir tegul jiems teikia pagarbą nusilenkdami, nusiimdami galvos apdangalą ar bučiuodami ranką¹⁵; prieš juos, vizituojančius kambarius ar įeinančius į sales ar auditorijas ar iš jų išeinančius teatsistoja ir stovėdami teatsakinėja į jiems užduodamus jų klausimus

42. Dalykuose, susijusiuose su akademinė drausme, kaip artimiausią vadovą teturi Akademijos inspektorių ir jį tegerbia, su juo tesitaria bet kuriuose rūpesčiuose ir sunkumuose, tepaklūsta jo įsakymams ir perspėjimams. O kadangi inspektoriui namų tvarką prižiūrėti padeda ir dažnai jį pareigose pakeičia prefektas, tai alumnai turi jam rodyti tokią pačią pagarbą ir paklusnumą.

43. Be to, iš pačių alumnų inspektorius su rektoriaus žinia kiekvienais metais tepaskiria vyresnįjį alumną¹⁶, Akademijos bažnyčios kuratorių, taip pat ligonių kuratorių, tepaveda jiems tam tikras užduotis žiūrint namų tvarkos; kas tik bus paskirti į šias pareigas, mielai jas tepriima ir stropiai teatlėkia, o iš kitų niekas į jų pareigas tenesikiša, bet priešingai – visi jiems tepaklūsta reikaluose, susijusiuose su jų pareigų vykdymu.

44. Alumnų senjoro pareigos yra: 1) pranešti alumnams vyresniųjų nurodymus ir teisingus bei garbingus alumnų reikalavimus – vyresnybei; 2) nurodyti inspektoriui alumnus, kurie iš eilės turi patarnauti šventosiose apeigose arba vykdyti kitas pareigas – arba viešas, arba namuose, arba bažnyčioje; 3) paskutinis eiti paskui alumnus, kai tik jie išeina iš namų, ir žiūrėti, kad kas nors iš jų nepasiliktų gatvėse ar neatsiskirtų nuo beždrių; 4) nurodyti inspektoriui pasiligojusius alumnus; pagaliau, 5) tam pačiam inspektoriui pranešti apie visus svarbesnius dienos įvykius Akademijoje.

45. Akademijos bažnyčios kuratoriui reikia: 1) rūpintis zakristija, indais, rūbais, visais šventais reikmenimis, taip pat pačios Bažnyčios švara ir grožiu; 2) paruošti ir išdėlioti visa, kas reikalinga Mišioms ir kitoms šventoms apeigoms, vykstančioms Akademijos bažnyčioje*,¹⁷; 3) rūpintis, kad tabernakulyje nuolat būtų laikomas Švenčiausiasis ir prieš jį nuolat degtų lempelė; 4) priminti dvasios vadovui, kad alumnams reikia atlikti išpažintį; 5) įspėti tuos, kuriems ateina eilė laikyti iškilmingas ar Vakarines mišias

eo jugiter ardeat; 4) praemonere Directorem spiritualem de Alumnorum confessione peragenda; 5) premonere eos, quibus Missa sollemnis aut Vesperae in Ecclesia academica ex ordine celebrandae obveniunt; 6) cum sacerdotibus Alumnis de ordine Missarum in Ecclesia ab eis dicendarum convenire; denique 7) de necessitatibus Ecclesiae Superiores monere.

46. Ad Curatorem infirmorum spectat: 1) quoties quis Alumnorum male se habere praeter solitum senserit, statim id Inspectori et, si opus est, etiam Directori spirituali significare, ut ipsi pro ratione aegritudinis infirmo consulere valeant; 2) aegrotos in valetudinario locare, ablatis vestibibus eorum clericalibus, alias, infirmorum proprias, eis suppeditare, nomina eorum in libro ad hoc destinato describere, tempusque ingressus et egressus ibidem notare; 3) curam habere ordinis et munditiei in valetudinario, nec permittere, ut quis Alumnorum solum commodi, quietis, otiique causa ibi moretur; 4) invigilare, ne aegrotantes, antequam a Medico cibus eis conveniens praescribatur, aliquid praeter jusculum avenaceum panemque triticum comedant; 5) praescripta a Medico medicamenta per Inspectorem procurare et gravius decumbentes in iis sumendis vel applicandis juvare; denique 6) quaevis infirmorum necessitates Inspectori significare.

47. Omnes in Academia iisdem legibus vivant, communem cum ceteris vitae rationem sequantur, seque ad Academiae institutum accomodent, nec quidquam peculiare in moribus, victu, vestitu et id genus aliis usurpent.

48. Cum primum aliquis eorum Petropolim pervenerit vel ex feriis redierit, mox Academiam et Superiores ejus adibit; praeterea redeuntes ex feriis aestivis testimonium afferent Parochi loci de honesta sua toto feriarum tempore conversatione et Sacramentorum frequentatione.

49. Res omnes atque pecunias, quas vel ipsi secum attulerint, vel amici aut cognati ad eos miserint, apud Procuratorem Academiae ad ipsorum peculiares sed necessarios usus servandas deponent, earumque indicem in scriptis Inspectori offerent, absque cujus licentia nemo neque libros neque ullamaliam rem emere vel apud se retinere audebit.

50. Nemo ad ostiarios domus academicae accedet, aut per culinam, triclinium, cancellariam, aulas et per cubicula officialium vel famulorum Academiae negotii alicujus causa discurrat, sed si quid opus habet, Inspectorem adibit.

51. Nemo absque Rectoris licentia et sine comite illi adjuncto ex Academia egredietur, nec quis cognatos aliosve externos in Academia excipiet, nisi obtenta hujus rei facultate, nec non tempore et loco ad id destinatis.

52. Litteras aliasque res ad se missas non recipient, nisi per Inspectorem.

Akademijos bažnyčioje; 6) susitarti su alumnais kunigais dėl Akademijos bažnyčioje jų skaitytinų mišių tvarkos; pagaliau, 7) vyresniusius įspėti apie bažnyčios reikmes.

46. Ligonių kuratorius privalo: 1) kai tik kas nors iš alumnų pasijus blogiau nei įprasta, apie tai iš karto pranešti inspektoriui ir net, jei bus reikalas, dvasios vadovui, kad jie ligoniui galėtų padėti atsižvelgdami į ligos pobūdį; 2) ligonius apgyvendinti sergančiųjų kambaryje, iš jų paėmus klierikų aprangą, parūpinti jiems kitą, tinkamą ligoniams, įrašyti jų vardus tam skirtoje knygoje, ten pat pažymėti paguldymo ir išleidimo laiką; 3) rūpintis sergančiųjų kambario tvarka ir švara, neleisti, kad kas nors iš alumnų ten pasilikinėtų vien dėl patogumo, ramybės ir poilsio; 4) stebėti, kad iki tol, kol gydytojas jiems paskirs tinkamą maistą, pasiligoję nevalgytų nieko, išskyrus avižų nuovirą ir kvietinę duoną; 5) per inspektorių parūpinti gydytojo paskirtų vaistų ir sunkesniems ligoniams padėti juos vartoti ir taikyti; pagaliau, 6) apie bet kokias sergančiųjų reikmes pranešti inspektoriui.

47. Visi Akademijoje tegul gyvena pagal tuos pačius įstatymus, tegul laikosi bendro su kitais gyvenimo būdo, tegul prisitaiko prie Akademijos instituto ir nesisavina kokių nors ypatingų papročių, valgių, aprangos ar panašių dalykų iš kitų.

48. Kai tik kuris nors iš jų atvyks į Sankt Peterburgą ar grįš iš atostogų¹⁸, tuojau tepreisistato į Akademiją ir savo vyresniesiems; be to, grįžtantieji iš vasaros atostogų teatsiveža vietos klebono liudijimą apie savo garbingą elgesį visų atostogų metu ir apie sakramentų priėmimą.

49. Visus daiktus ir pinigų, kuriuos ar patys su savim atsivežė, ar draugai, ar giminės jiems atsiuntė, tepadedu saugoti pas Akademijos prokuratorių [ekonomą] tenkinti savo ypatingoms, bet būtinoms reikmėms, o jų sąrašą raštu tepateikia inspektoriui, be kurio leidimo niekas tenedrįsta pirktis ar pas save laikyti nei knygų, nei kokio kito daikto.

50. Niekas tegu nesikreipia į Akademijos namų vartininkus (pirmų šventimų klierikus, zakristijonus) ir jokių reikalų tenebėgioja nei po virtuvę, nei po valgomąjį, nei po raštinę (kanceliariją), auditorijas, nei po pareigūnų ar Akademijos tarnų kambarius, bet jei turi kokį reikalą, tesikreipia į inspektorių.

51. Niekas be rektoriaus leidimo ir be jam priskirto palydovo teneišei-na iš Akademijos ir niekas tenepriiminėja giminių ar kitų pašaliečių Akademijoje kitaip, kaip tik gavę tam dalykui leidimą ir tik tam paskirtu laiku ir vietoje¹⁹.

52. Laiškų ir kitų jiems atsiųstų daiktų tenepriima kitaip, nei per inspektorių.

53. Omnes fraterna charitate vivent, alter alterius dicta vel facta non investigabit, quum id animum a pietate et a studiis avocet et multas in Seminariis plerumque perturbationes excitet; discordias, contentiones, inimicitias sedulo vitabunt; quas in aliis virtutes cernent, eas in se ipsis exprimere certatim contendunt; quod si quid minus laudabile in quopiam forte perspexerint, aut aliquem correptione vel poena dignum animadverterint, emendationi ejus consulere non negligent, ne malorum fautores existant; levioribus tamen defectibus compatiens, nihil in deteriore, sed omnia, quantum fieri potest, in bonam partem accipient.

CAPUT VI.

De ordine diurno ab Alumnis servando.

54. Omnia debito ordine, modo, loco et tempore facient, nam „qui regulae vivit, Deo vivit“ (Greg. Nyss). Ideo unusquisque sibi persuadebit profectum suum tam in virtute quam in scientia maxime pendere ab exacta harum constitutionum totiusque ordinis domestici et diurni observatione.

55. Sequentem ordinem diurnum omnes servabunt:

Mane h. 5^a ad signum campanae cubitu surgent;

Hora 5 ½ preces matutinas in Ecclesia recitabunt, meditationem facient, Missamque audient.

Post Missam refectionem matutinam in triclinio sument, et tum usque ad lectiones in cubiculis studiis vacabunt.

A h. 8 usque ad meridiem et a h. 2^a post meridiem usque ad 6 ½ juxta ordinem statutum alii praelectionibus academicis intererunt, alii horis liberis in cubiculis studiis vacabunt.

Meridie prandium in triclinio sument et post prandium Sanctissimum Sacramentum visitabunt.

Hora post meridiem 6 ½ refectio vespertinae in triclinio intererunt.

Post prandium ad h. 2^{am} et post refectio vespertinae ad h. 7 ½ in Aula majore aut in horto honestae recreationi concedent.

H. 7 ½ vespere preces vespertinas in Ecclesia persolvent, tumque ad h. 9^{am} aut 10^{am} in cubiculis litterarum studiis vacabunt.

Hora 9^a aut ad summum 10^a cubitum concedent, nisi forte quis a Superioribus licentiam studia sua diutius protrahendi obtinuerit.

Intra ferias: Natalis Domini, ante Cineres, Paschatis atque ae[s]tivas surgent h 6, et media septima preces matutinas etc. peragent.

56. Diebus Dominicis et Festivis in Ecclesia academica Missae solenni

53. Visi tegyvena remdamiesi broliška meile, tegul netyrinėja vienas kito pasakymų ar poelgių, nes tai atitraukia dvasią nuo maldingumo ir studijų ir dažniausiai sukelia seminarijose daug sąmyšių; uoliai tevengia nesutariimų, ginčų, priešiško. Tas dorybes, kurias mato kituose, vienas per kitą tegul stengiasi imituodami išsiugdyti savyje, o jei kartais išvelgs kame nors ką nors anaipol negirtina, ar pastebės ką nors vertą subarimo ar bausmės, tegul nevengia pasirūpinti jo pasitaisymu, kad netaptų blogybių globėjais; tačiau dėl menkesnių trūkumų tebūnie supratingi ir nieko į bloga, bet tepriima viską, kiek įmanoma, į gera.

VI SKYRIUS

Apie dienos tvarką, kurios turi laikytis alumnai

54. Visą tedaro derama tvarka, būdu, vietoje ir laiku, nes „Kas gyvena pagal regulą, gyvena Dievui“ (Grigalius Nysietis²⁰). Todėl kiekvienas tegul sau įteigia, kad jo dorybių ir mokymosi pažanga daugiausia priklauso nuo tikslaus šių nuostatų ir visos namų tvarkos bei dienotvarkės laikymosi.

55. Visi tesilaiko tolesnės dienotvarkės:

Ryte 5 val. varpui davus ženklą tesikelia iš lovų;

5 ½ val. Bažnyčioje tekalba rytines maldas, atlieka apmąstymą, išklauso Mišias;

Po mišių valgomajame tepusryčiauja ir tuomet iki paskaitų kambariuose teatsideda mokymuisi;

Nuo 8 val. iki vidurdienio ir nuo 2 val. po vidurdienio iki 6 ½ pagal nustatytą tvarką vieni tedalyvauja akademinėse paskaitose, kiti laisvomis valandomis teskiria laiką mokymuisi kambariuose;

Vidurdienį valgomajame tepietauja ir po pietų teaplanko Švenčiausiąjį Sakramentą;

6 ½ val. po pietų tedalyvauja vakarienėje valgomajame;

Po pietų iki 2 val. ir po vakarienės iki 7 ½ val. Didžiojoje auloje ar sode teskiria laiko deramam poilsiui;

7 ½ val. vakaro tesukalba vakarines maldas bažnyčioje ir tuomet iki 9 ar 10 val kambariuose teatsideda mokslo dalykų studijoms;

9 ar, vėliausiai, 10 val. tesigula į lovas, nebent kas nors būtų gavęs vyresniųjų leidimą ilgiau pratęsti mokymąsi.

Per šventes: Kalėdas, prieš Pelenų dieną, Velykas ir vasaros [šventes] tesikelia 6 val. ir pusę septynių tegul kalba ryto maldas ir kt.

56. Sekmadieniais ir švenčių dienomis Akademijos bažnyčioje teda-

aliisque pro necessitate, officiis sacris intererunt; per reliquum vero tempus, sicuti etiam diebus quacumque de causa a schola liberis, litterarum studiis, praesertim vero piae lectioni, divinis officiis, sacrisque coeremoniis perdiscendis et exercendis, ut Superioribus videbitur, dabunt operam.

57. Quum in Academia hac cuius occupationi suus destinatus sit locus, et quidem: orationi piisque exercitiis Ecclesia, lectionibus auditoria, studiis privatis cubicula, refectionibus triclinium, recreationibus hortus et aula recreationis, nocturno quieti dormitorium, aegrotantibus valetudinarium, ideo Alumni angulos occultos non quaerent, sed omnia debito peragent loco. Si quis vero justa de causa solitudine indiguerit, Superiorum licentiam exquiret.

58. In Ecclesia, in scholis, in triclinio et in cubiculis singuli suas sedes, in dormitorio vero suos quique lectos, juxta ordinem adventus sui in Academiam, vel pro Superiorum arbitrio habebunt.

59. Mundities, quae ad valetudinem et aedificationem confert, omnibus curae erit tam circa se ipsos quam circa alia omnia; ideo vestes, libros, suppellectilem aliasque res in usum sibi concessas nitidas integrasque servabunt, in cubiculis suis nec comedent, neque aliquid praeter ea quae ad studia spectant tenebunt.

60. Cum omnes cubiculo egrediuntur, candelas accensas non relinquent, nisi forte post aliquot momenta redituri sint. In dormitorio vero lumen per totam noctem ardebit.

61. Silentium omnes ita servabunt, ut extra tempora recreationis non loquantur nisi de rebus necessariis, atque in hoc casu obiter et perpauca, praesertim in cubiculis, in triclinio, in scholis, in deambulacris, in dormitorio et in valetudinario, denique ante pia exercitia matutina et post preces verspertinas; altissimum autem silentium tempore recollectionum servabunt.

62. Ad signum campanae, tamquam ad vocem Praepositorum, missis aliis quibuscumque, etiam gravissimis, occupationibus, omnes statim conferent quo vocantur, nemoque a communibus officiis, precibus, lectionibus refactionibus aut recreationibus absque Superiorum facultate aberit.

CAPUT VII.

De Modestia.

63. Quum nihil sit, quod alios magis ad pietatem et Dei cultum assidue instruat, quam eorum vita et exemplum, qui se divino ministerio dedicaverunt, quapropter sic decet omnino Clericos in sortem Domini vocatos vitam

lyvauja iškilmingose mišiose ir kitose pagal poreikį atliekamos šventose apeigose; o likusiu laiku, kai dėl kokios nors priežasties yra laisvi nuo mokyklinių užsiėmimų, tegul skiria laiko maldingiems skaitiniams, liturginėms valandoms, šventoms apeigoms mokytis ir atlikti kaip atrodys tinkama vyresniesiems.

57. Kadangi šioje Akademijoje kiekvienam užsiėmimui yra skirta sava vieta, o būtent: maldai ir maldingumo pratyboms, paskaitoms – auditorijos, asmeniniam mokymuisi – kambariai, valgymui – valgomasis, poilsio užsiėmimams – sodas ir poilsio aula, naktiniam poilsiui – miegamasis, ligoniams – sergančiųjų kambarys, todėl alumnai teneieško slaptų užkampių, bet viską tevykdo priderančioje vietoje. O jei kam nors dėl tinkamų priežasčių reikia vienatvės, teprašo vyresniųjų leidimo.

58. Bažnyčioje, klasėse, valgomajame ir kambariuose teturi kiekvienas savo vietą, o miegamajame – kiekvienas savo lovą pagal savo atvykimo į Akademiją tvarką arba vyresniųjų nuožiūra.

59. Tegul visi rūpinasi švara, kuri yra susijusi su sveikata ir išsiauklėjimu, tiek savo pačių, tiek ir visur kitur; todėl rūbus, knygas, rakandus ir kitus jiems patikėtus dalykus teišlaiko švarius ir nesugadintus, savo kambariuose tegul nei valgo, nei laiko ką nors išskyrus tai, kas susiję su studijomis.

60. Kai visi iš kambario išeina, tegul nepalieka uždegtų žvakių, nebent kartais ketina po kelių akimirku grįžti. O miegamajame šviesa tedega visą naktį.

61. Visi tesilaiko tylos taip, kad ne poilsio metu nekalbėtų, nebent apie būtinus dalykus, net ir tokiu atveju – prabėgomis ir trumpai, ypač kambariuose, valgomajame, klasėse, koridoriuose, miegamajame ir sergančiųjų kambaryje. Galiausiai prieš maldingus ryto užsiėmimus ir po vakarinių maldų; tačiau didžiausios tylos tesilaiko rekolekcijų laiku.

62. Suskambėjus varpui, tarsi prepozitams liepus, metę bet kokius kitus, net rimčiausius užsiėmimus, visi tuojau pat tesusirenka ten, kur yra kviečiami; niekas tegul be vyresniųjų leidimo nevengia dalyvavimo bendrose pareigose, maldose, paskaitose ar poilsyje.

VII SKYRIUS

Apie kuklumą

63. Kadangi nėra nieko, kas kitus daugiau nuolatos skatintų maldingumui ir Dievo garbinimui, nei gyvenimas ir pavyzdys tų, kurie pasišventė Dievo tarnystei, todėl dera, kad visi klierikai, pašaukti tarnauti Dievui, taip

moresque suos omnes componere, ut habitu, gestu, incessu, sermone aliisque omnibus rebus nil nisi grave, moderatum ac religione plenum prae se ferant, levia etiam delicta, quae in ipsis maxima essent, effugiant, ut eorum actiones cunctis afferant venerationem.

64. Memor igitur sit unusquisque vocationis suae, eoque fine saepe Deo gratias agat, coneturque maxime vitam ut Clericum decet, instituere.

65. Modestiam, quae adolescentium, eo vero magnis Clericorum, peculiare decus est et ornamentum, domi et extra domum diligenter servent.

66. In incessu sive domi sive foris gravitatem et modestiam prae se ferant, ne cursitent, et si quando accidit⁹ ut properare debeant, id modeste et modorate faciant.

67. Brachia ne indecore jactent, oculos ne curiose huc illuc circumferant, in via alicujus rei inspiciendas causa non subsistant, et altiori voce ne curiose colloquantur.

68. Cum domo egrediuntur, omnes simul procedant et revertantur.

69. Ianuas quascunque, quantum fieri potest, absque strepitu claudant.

70. Sicut ubique et in omnibus, ita maxima in triclinio decentiae, modestiae et charitatis ratio habenda est. Ne itaque cochlearibus aliisque rebus strepitum excitent, ut lector commode audiri possit, et si lector errorem commiserit, charitatis memores a risu abstineant, et, si quid in mensa desit, famulos ministrantes modeste moneant.

71. Ad ea quae intra mensam leguntur diligenter attendant, atque ex iis aliquem fructum percipere studeant.

72. Veste clericali omnes utentur, in habitu nihil peculiare, nulla ornamenta aurea, argentea, aliave id genus gerant, comam ne nutriant nec unguenta aut odores adhibeant. Qui vero Clerici jam sunt juxta Canonum praescriptum, tonsuram deferant.

73. Nemo in aulis, deambulacris, cubiculis aliisque publicis in locis, valedudinario excepto, compareat nisi veste clericali indutus⁹.

74. Denique alter alteri honorem exhibeat, praecipue in superiori ordine constituto, maxime vero si sit sacris initiatus. Externis etiam omnem honorem, ut par est, deferant, seque coram illis ubicumque fuerint modeste gerant.

formuotų savo gyvenimą ir visus papročius, kad apranga, laikysena, eisena, kalba ir visais kitais dalykais atrodytų ne kitaip kaip rimti, santūrūs ir pilni tikėjimo, vengtų net lengvų nusižengimų, kurie jiems galėtų būti didžiuliai, kad jų veiksmai visiems žadintų pagarbą.

64. Tegul kiekvienas pamena savo pašaukimą ir dėl to dažnai dėkoja Dievui ir kuo labiausiai tesistengia gyvenimą sutvarkyti taip, kaip dera klierikui.

65. Kuklumą, kuris yra ypatinga jaunuolių, juo labiau klierikų, puošmena ir papuošalas, tegul uoliai išlaiko tiek namuose, tiek už jų ribų.

66. Eisena ir namuose, ir už namų sienų terodo rimtumą ir kuklumą, tegul nebėgioja, ir jei kada nors pasitaikys reikalas paskubėti, tai tedaro ramiai ir nuosaikiai.

67. Tegul negražiai nemojuoja rankomis, šen ten smalsiai nebėgioja akimis, tegul nesustoja kelyje žiūrėti į kokį nors dalyką, ir susidomėję teniskalba pakeltu balsu.

68. Kai eina iš namų, visi vienu metu tegul išeina ir sugrįžta.

69. Tegul bet kokias duris uždarinėja kiek įmanoma tyliai.

70. Kaip visur ir visuomet, taip kuo labiausiai valgomajame reikia laikytis padorumo, kuklumo ir artimo meilės reikalavimų. Todėl šaukštais ir kitais daiktais tegul nekelia triukšmo, kad būtų galima nesunkiai girdėti skaitovą, ir jei skaitovas padaro klaidą, atmindami apie artimo meilę, tesusilaiko nuo juoko; ir jei ko nors trūksta ant stalo, ramiai teprimena aptarnaujantiems.

71. Tegul atidžiai klauso to, kas skaitoma valgio metu²¹, ir iš tų dalykų tesistengia gauti kokios nors naudos.

72. Visi tegul vilki klierikų drabužį, aprangoje tegul nenešioja nieko ypatinga, jokių auksinių ar sidabrinių papuošalų ar kitų panašių dalykų, tegul neaugina plaukų ir nenaudoja tepalų ar kvepalų. O kurie jau yra tapę dvasininkais (jau yra davę įžadus klierikai), tenešioja tonzūrą pagal Kano-nų nuostatus.

73. Niekas auditorijose, pasivaikščiojimo vietose, kambariuose ar kitose viešose vietose, išskyrus sergančiųjų kambarį, tenesirodo apsirengę kitaip, kaip tik vilkėdamas klieriko sutaną.

74. Galiausiai tegerbia vienas kitą, ypač pasiekusius aukštesnę padėtį, o labiausiai – jau gavusius šventimus. Svetimiesiems taip pat terodo visą prideramą pagarbą ir jų atžvilgiu, kad ir kur būtų, tesielgia išlaikydami kuklumą.

CAPUT VIII.
De Recreationibus.

75. Tempore recreationis omnes Alumni in aula recreationis, vel si cui placet, in horto adsint.

76. In cubiculis recreationes ne fiant nisi obtenta facultate Inspectoris.

77. In recreationibus non sint solitarii aut ludis plus aequo intenti; lusus autem chartarum omnino prohibetur.

78. Nihil etiam in recreationibus comedent aut bibent absque facultate Inspectoris.

79. Materia colloquiorum in recreatione sit honesta, ingenuoque homine digna et ad animum relaxandum accomodata. De rebus ad scientias pertinentibus loqui vel disputare utiliter possunt, non tamen ita de litteris agant, ut recreatio in studium conversa videatur.

80. Nemo proin cum alio contendat: sed si qua in re diversae sint sententiae, eaque videtur manifestanda, rationes modeste et cum charitate afferant, eo consilio ut suus veritati sit locus, non vero ut in ea re videantur superiores.

81. Nemo alium carpat, irrideat aut quovis modo laedat, et nemo de absentibus sinistre loquatur.

82. In motu corporis inque omnibus actionibus et verbis elationem et superbiam fugiant, cum ea homines Deo inimicos et caeteris odiosos reddat.

83. A privatis amicitiiis, quas S. Bernardus inimicissimas vocat, nec non a nimia inter se familiaritate, ex qua multa damna in Alumnatibus provenire solent, abstineant, eamque ubivis, quae Clericos decet, gravitatem et modestiam servent.

84. Conventiuncula ne agant, sed sine ullo discrimine cum omnibus versentur.

85. Caveant sibi omnes ab illo affectu, quo alii de aliis diversa regione oriundis sinistre et loqui solent, quin potius et bene sentiant et peculiari affectu se invicem prosequantur.

VIII SKYRIUS

Apie poilsį

75. Poilsio laiku visi alumnai tebūna poilsio auloje ar, jei kam norisi, sode.

76. Kambariuose tenebūna ilsimasi, nebent gavus inspektoriaus leidimą.

77. Per poilsį tenebūna atsiskyre ar daugiau nei tinka įsitraukę į žaidimus; o žaidimas kortomis visiškai draudžiamas.

78. Per poilsį taip pat nieko tenevalgo ir negeria inspektoriui nesuteikus tokios galimybės.

79. Pokalbių temos poilsio metu tebūna padorios, deramos kilniam žmogui ir tinkamos dvasiniam atsipalaidavimui. Naudingai kalbėti ar diskutuoti apie dalykus, susijusius su mokslais gali, tačiau tiek apie mokslą tesikalba, kad poilsis neatrodytų virtęs studijomis.

80. Todėl niekas su kitu nesiginčia iš visų jėgų, bet jei dėl kokio nors dalyko yra skirtingos nuomonės ir atrodys, kad jas reikia parodyti, argumentus tepateikia santūriai ir su artimo meile, ir taip įžvalgiai, kad derama vieta būtų skirta tiesai, o ne kad tame dalyke atrodytų viršesni.

81. Niekas vienas kito tegul neužsipuldinėja, nepašiepia ar koku nors būdu neįžeidžia ir niekas blogai tenekalba apie nedalyvaujančius [pokalbyje].

82. Kūno judesiais, visais veiksmais ir žodžiais tevengia pasipūtimo ir išdidumo, kadangi tai žmones padaro Dievo priešais ir nekenčiamais kitų.

83. Nuo privačių draugysčių, kurias šv. Bernardas²² vadina didžiausiais priešais²³, taip pat nuo pernelyg didelio tarpusavio artimumo, dėl kurio alumnatuose paprastai kyla daug žalos, tesusilaiko; visur teišlaiko tą rimtumą ir santūrumą, kuris dera klierikams.

84. Tenerengia sambūrių, bet nedarydami jokio skirtumo tebendraudžia su visais.

85. Visi tesisaugo to nusiteikimo, dėl kurio vieni apie kitus, kilusius iš kito krašto, yra pratę blogai atsiliepti, o verčiau ir tebūna palankiai nusiteikę, ir abipusiškai terodo ypatingai šiltus jausmus²⁴.

KOMENTARAI

PERRAŠO KOMENTARAI

¹ Plačiau apie regulų tyrimus žr. šio tomo p. 67–70.

² Tadeusz Górski, *Błogosławiony Jerzy Matulewicz*, Warszawa: Wydawnictwo Księży Marianów, 2005, p. 28–29; Tadeusz Górski MIC, *Palaimintasis Jurgis Matulaitis*, iš lenkų kalbos vertė Teresė Danguolė Šniūrevičiūtė, Kaunas: Marijonų talkininkų centro leidykla, 2009, p. 32–33.

³ err. *Quadragesimam*

⁴ err. *ocnptionibus*

⁵ err. *academca*

⁶ err. 38

⁷ err. *quaesiones*

* *Ecclesia academica gaudet indultis Sedis Apostolicae*: a) *asservandi Sanctissimum Sacramentum*; b) *exponendi Ssmum in Missa solemni et utrisque Vesperis Festorum Circumcisionis Domini, Corporis Christi et s. Ioannis Cant[jii] Patroni sui*; in *Missis solemnibus initio et in fine anni academici*; nec non *intra Devotiones Marjanam mense Majio et ss. Rosarii mense Octobri*; c) *celebrandi officia sacra Hebdomadae Sanctae juxta Rubricarum praescripta et usum Provinciae*; denique d) *celebrandi, si regulae generales Rubricarum non obstant, solemnes Missas votivas initio anni academici de Spiritu Sancto, in fine vero pro Gratiarum actione.*

⁸ err. *accidtt*

⁹ *sic.*

VERTIMO KOMENTARAI

¹ Albinas Franciszekas Symonas (1842–1918), nuo 1884 iki 1897 m. Imperatoriškosios Romos katalikų dvasinės akademijos rektorius.

² Aleksandras Kazimieras Gintautas (Aleksander Kazimierz Gintowt, 1821–1889), Mogiliavo arkivyskupas metropolitas 1883–1889 m.

³ 1885 m. buvo pakeista mokslo laipsnių teikimo tvarka. Įvestas kanonų teisės daktaro laipsnis; žr. *Ordo in solemni ad lauream doctoralem in S. Theologia vel jure canonico promotione in Caesarea Romano-Catholica Ecclesiastica Academia Petropolitana servandus*, in: *Lietuvos valstybės istorijos archyvas*, (toliau – LVIA), f. 1135, ap. 17, b. 194; Mogiliavo arkivyskupo metropolito raštas akademijos rektoriui, 1885-06-14, in: *Sankt Peterburgo centrinis valstybinis istorijos archyvas*, (toliau – SPB CVIA), f. 46, ap. 1, b. 953, l. 3.

⁴ 1833 m. liepos 1 d. (s.s.) Vilniaus Romos katalikų dvasinės akademijos statusas tebegaliojo ir Sankt Peterburgo akademijoje. Pirmasis statuto paragrafas numatė, kad tik akademią baigusieji galės užimti vietas Katalikų Bažnyčios hierarchijoje Rusijos imperijoje-

je: *Akademia Rzymsko-Katolicka duchowna w Wilnie zakłada się dla wyższego kształcenia osób Duchownych, sposobiących się do zajęcia wyższych obowiązków Rzymsko-Katolickiej Hierarchii w Rosyji* (žr. *Уставъ Виленской римско-католической духовной академіи*, [be leidimo vietos], 1833.) Beje, šis punktas yra beveik tapatus 1837 m. Varšuvos Romos katalikų dvasinės akademijos statuto pirmam paragrafui (*Akademia Duchowna Rzymsko-Katolicka w Warszawie, zakłada się dla kształcenia osób Duchownych do obowiązków Rzymsko-Katolickiej Hierarchii w Królestwie Polskiem, wymagających wyższego udoskonalenia naukowego* (žr. Adolf Pleszczyński, *Dzieje Akademii Duconwej Rzymsko-Katolickiej Warszawskiej*, Warszawa: Druk Piotra Laskauera i S-ki, 1907, p. II).

⁵ Kiekviena Mogiliavo arkivyskupijos vyskupija siuntė nustatytą skaičių seminarijas baigusių klierikų. Nuo 1867 m., uždarius Romos katalikų dvasinę akademiją Varšuvoje, ir Varšuvos arkivyskupijoms priklausančios vyskupijos siuntė į Sankt Peterburgą savo kandidatus. 1842 m. buvo numatytas finansavimas 40 studentų. 1859 m. skirtos 2 vietos Tiraspolio vyskupijos kandidatams. Kiekvienai vyskupijai numatomų vietų skaičius kito: Mogiliavo – 8–9, Vilniaus – 7 ar 9, Lucko-Žytomyro – 4–6, Žemaičių (Telšių) – 6, Tiraspolio – 2 vietos. Varšuvos arkivyskupijos vyskupijoms buvo skirtos 20, o nuo 1890 metų – 26 vietos (Varšuvos – 6, Liublino – 1, Kelcų – 4, Plocko – 4, Kujavijos-Kališo – 5, Sandomiero – 3, Seinų – 3) (Irena Wodzianowska, *Rzymskokatolicka akademie w Petersburgu*, Lublin: Towarzystwo naukowe KUL, 2007, p. 221–226). Tokios buvo valstybės išlaikomų studentų kvotos. Taip pat buvo galimybė studijuoti už mokslą susimokant pačiam. Su šiais studentais kasmet akademijoje mokydavosi iki 60 alumnų.

⁶ Šioje reguloje fiksuojamos aštuonių dienų rekolekcijos iki tol nebuvo būdingos akademijai. Dažniausiai nurodomos penkių dienų rekolekcijos Gavėnios metu ar trumpesnė – nuo vienos iki penkių dienų – prieš mokslo metų pradžią. Atskiros rekolekcijos organizuotos prieš priimant kunigo šventimus. Beje, būtent ilgosios aštuonių–dvylikos dienų rekolekcijos būdingos praktikuojantiems šv. Ignaco Lojolos dvasines pratybas; žr. Св. Игнатий Лойола, *Духовные упражнения. Духовный дневник*, председатель научного совета издания о. Михаил Арранц (S.J.), Москва: Институт философии, теологии и истории св. Фомы, 2006, p. 21.

⁷ Apie Tridento Visuotinio Bažnyčios Susirinkimo (1545–1563) reformas: Ludwik Piechnik, *Seminaria diecezjalne w Polsce prowadzone przez jezuitów od XVI do XVIII wieku*, Kraków: Wydawnictwo WAM, 2001, p. 7; *Tridento Visuotinio Bažnyčios Susirinkimo (1545–1563) įtaka Lietuvos kultūrai*, sudarytoja Aleksandra Aleksandravičiūtė, (ser. *Religinės kultūros paveldo studijos*), Vilnius: Kultūros, filosofijos ir meno institutas, 2009.

⁸ Akademijos bažnyčia kituose dokumentuose vadinta ir vien tik koplyčia.

⁹ Akademijos studentai lankydavo Sankt Peterburge veikusias katalikų bažnyčias: Katedrą (I-ja Rota gatvėje), pradėta statyti 1870 m., 1873 m. pašventinta. Pastatas jungėsi su Romos katalikų dvasine konsistorija, kolegija ir arkivyskupine Romos katalikų dvasine seminarija (būtent šiame pastate seminarija veikė tik nuo XX a. pradžios); žr. *Historia Kościoła rzymskokatolickiego w Rosji i Polsce w dokumentach archiwów, bibliotek i muzeów Sankt Petersburga*, redaktor Krzysztof Pożarski, Sankt Petersburg–Warszawa: Стройиздат СПб, 2000, p. 186.

Šv. Kotrynos bažnyčią (Nevskio prospekte) – seniausia katalikų bažnyčia Sankt Peterburge. Pastatyta 1763–1782 m. Joje, be kitų garsių ano meto asmenų, buvo palaidotas Stanislovas Augustas Poniatovskis (1732–1798) – paskutinis Lenkijos karalius ir LDK

kunigaikštis (1764–1795). Palaikiją Lenkiją perkelti XX a. trečiame dešimtmetyje. Šioje bažnyčioje tradiciškai vykdavo vyskupų konsekracijos; žr. Romualda Hankowska, *Kościół Świątej Katarzyny w Sankt-Petersburgu*, Warszawa: Retro-Art, 1997.

Šv. Stanislovo bažnyčia (Masterskaja g. 9) pastatyta 1823–1825 m. metropolito Stanislovo Bohušo Siestšencevičiaus (Stanisław Bohusz-Siestrzencewicz) sklype. Metropolitasis joje ir buvo palaidotas; žr. *Historia Kościoła rzymskokatolickiego w Rosji i Polsce*, p. 189.

Jono Krikštytojo, taip pat vadinta Maltos ordino bažnyčia (kitur vadinta kopyčia) (Sadovaja g. 26), buvo Pažų korpuso rūmų patalpose, tenkino ten besimokančių katalikų sielovados poreikius, buvo ir diplomatinio korpuso bažnyčia; žr. *Historia Kościoła rzymskokatolickiego w Rosji i Polsce*, p. 205.

¹⁰ Minimas Tomo Kempiečio veikalas *Kristaus sekimas*.

¹¹ Taip pat žr. 52 punktą. Laiškų rašymas buvo pastovi ryšių palaikymo ir keitimosi informacija forma. Pavyzdžiui, bent 10 gautų laiškų yra minėti Povilo Januševičiaus dienoraštyje (žr. Povilas Januševičius, *Visokių atsitikimų sąrašas: 1895–1898*, parengė Vilma Žaltauskaitė, (ser. *Bibliotheca Archivi Lithuanici*, 5), Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2004). Pats Januševičius per pusmetį, iki 1896 m. vasaros atostogų, gavo 137 laiškus (žr. *Kauno arkivyskupijos Kurijos archyve*, (toliau – KAKA) saugomoje Povilui Januševičiui priklausiusioje *Directorium horarum canonicarum et missarum pro dioecesi telsensi in annum domini bissextile MDCCCXCVI* (Vilnae: Typis Josephi Zawadzki, 1895) įrašytą informaciją).

¹² Rengiantis tenkinti įvairių vyskupijų tikinčiųjų sielovados poreikius, sekmadienio pamokslai akademijos kopyčioje vykdavo lotynų, lenkų, prancūzų ir vokiečių kalbomis; žr. Irena Wodzianowska, *op. cit.*, p. 252.

¹³ Mokslas akademijoje truko ketverius metus. Akademinei studijų tvarka numatė teologinių ir bendrojo lavinimo (rusų kalbos ir literatūros, „tėvynės“ istorijos, lotynų, graikų, hebrajų, vokiečių, prancūzų kalbų) dalykų dėstymą.

¹⁴ Leidimai buvo išduodami parsišęti knygas arba naudotis jomis akademijos arba viešosiose miesto bibliotekose.

¹⁵ Tokia pagarbos išraiška minėta ir penkto dešimtmečio akademijos taisyklėse (13 punktas); žr. Instrukcja dla uczniów Akademii o obowiązkach i ich karności, in: *Rusijos valstybinis istorijos archyvas Sankt Peterburge*, (toliau – RVIA), f. 821, ap. 125, b. 383, l. 5.

¹⁶ Senjoras – vyriausiojo kurso studentas. Atrodo, kad ir jam galiojo pirmojo mokslo metų pradžioje įžengusiojo į akademiją taisyklė. Povilo Januševičiaus dienoraščio įrašai rodo, kiti šaltiniai taip pat patvirtina (žr. Petras Pranciškus Būčys, *Atsiminimai*, t. 1, Chicago: Lietuviškos knygos klubas, 1966, p. 126), kad senjorais paprastai būdavo ketvirto kurso studentai, pamečiui keisdavosi – tai iš Lietuvos, tai iš Lenkijos Karalystės. Tiesa, 1897 m. rugpjūčio 30 d. Januševičius dienoraštyje pažymi, kad senjoru tapo studentas iš Lenkijos Karalystės, o turėjo būti iš Lietuvos. Vadinas, išimčių būdavo; žr. Povilas Januševičius, *op. cit.*, p. 243–244.

* Akademijos bažnyčia naudojosi tokiais Šv. Sosto suteiktais indultais: a) laikyti Švč. Sakramentą; b) išstatyti Švč. Sakramentą per iškilmingas Mišias ir abiejų Mišparų (vakarienių maldų) metu per Viešpaties paaukojimo, Kristaus Kūno ir savo globėjo šv. Jono Kantiečio šventes; per iškilmingas Mišias akademinų metų pradžioje ir pabaigoje, taip pat per Marijos (Gegužines) pamaldas gegužės mėnesį ir Šv. Rožinio – spalio mėnesį; c) celebruoti šventas Didžiosios savaitės pamaldas pagal Rubrikų nuostatus ir provincijos paprotį; d)

celebruoti, jei tam neprieštarauja bendrosios rubrikų taisyklės, iškilmingas votyvines Mišias Šv. Dvasiai akademinių metų pradžioje, o pabaigoje – padėkos Mišias.

¹⁷ Akademijos globėjo šv. Jono Kantiečio (1390–1473) šventės tradicija ateina iš Vilniaus akademijos laikų.

¹⁸ Atostogų laikas keitėsi. 1833 m. liepos 1 d. statute jos numatytos nuo liepos 1 d. iki rugpjūčio 15 d. (V, § 52), vėliau – iki rugpjūčio 25 d.; žr. Akademijos valdybos laiškas metropolitui, 1879-04-14, in: *SPB CVIA*, f. 46, ap. 1, b. 929, l. 1; Irena Wodzianowska, *op. cit.*, p. 38.

¹⁹ Pasauliečiai, net giminaičiai, galėjo aplankyti studentą tik nustatytą dieną ir susitikti su juo dalyvaujant inspektoriui ar prefektui. Tokie vizitai, matyt, nebuvo dažni. Januševičius dienoraštyje nemini nė vieno (žr. Povilas Januševičius, *op. cit.*), o studentą Stanislovą Povilanį (akademijoje studijavo 1911–1913 m.) jau lankė ir sesuo, ir kiti giminaičiai, pavyzdžiui, 1913 m. kovo 25 d., balandžio 7 d.; žr. Kun. Stanislovas Povilanis, Aštuonios knygutės dienoraščių nuo 1912 ligi 1923 metų, in: *KAKA*, b. 695, (lapai nenumeruoti).

²⁰ Šv. Grigalius Nysietis (apie 331 – po 394) – Bažnyčios Tėvas, teologas mistikas.

²¹ Taip pat žr. 9 punktą.

²² Šv. Bernardas Sienietis (1380–1444) arba šv. Bernardas Klervietis (1090–1153).

²³ Nuorodos patikslinti nepavyko, tačiau šv. Bernardo Klerviečio veikale, skirtame nuolankumo ir pasipūtimo lygių aiškinimui (*Nauka o stopniach pokory i pychu*) panašių nuostatų galima rasti; žr. *Pisma Świętego Bernarda, przekład z łacińskiego*, Wilno: Nakład i druk T. Glücksberga Księgarza i Typografa Białoruskiego Naukowego Okręgu, 1849, p. 31–97.

²⁴ Komentuojant regulos 84 ir 85 punktus, svarbu pastebėti, kad tarp alumnų buvo fiksuojamas aiškus grupavimasis vyskupijomis. Tai tam tikra kultūrinės tapatybės forma. Pavyzdžiui, ir Januševičiaus, ir Povilanio (1913-02-03) dienoraštyje fiksuojami ypatingi bendravimo tarp savosios vyskupijos studentų ir dvasininkų faktai; žr. Kun. Stanislovas Povilanis, Aštuonios knygutės dienoraščių nuo 1912 ligi 1923 metų, in: *KAKA*, b. 695, (lapai nenumeruoti); Vilma Žaltauskaitė, „Lietuvių kalba ir jos vartotojai imperatoriškojoje Sankt Peterburgo Romos katalikų dvasinėje akademijoje XIX amžiaus pabaigoje“, in: *Archivum Lithuanicum*, 2009, t. 11, p. 279–306.